

درباره یارانه انرژی در ایران ۱. یارانه پنهان و ملاحظات آن

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۶۵۲
مهرماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده مدیریتی.....
۲	مقدمه .....
۳	۱. مصرف انرژی در بخش های مختلف اقتصادی.....
۹	۲. سهم بخش های مختلف از یارانه انرژی.....
۱۸	۳. برآورد ارزش واردات حامل های انرژی با فرض نبود منابع انرژی در کشور.....
۱۸	۴. توزیع یارانه انرژی در دهک های هزینه ای.....
۲۵	۵. یارانه انرژی و اشکالات در نحوه محاسبه آن.....
۳۰	جمع بندی.....
۳۱	پیوست ها.....
۴۳	منابع و مآخذ.....

درباره یارانه انرژی در ایران ۱. یارانه پنهان و ملاحظات آن

چکیده مدیریتی

هدف اصلی این مطالعه، نشان دادن تصویری شفاف از مصرف حامل‌های انرژی در اقتصاد ایران و برآورد تقریبی یارانه پنهان با توجه به مفروضات ارائه شده است.

یارانه پنهان انرژی عبارتست از مابه‌التفاوت ارزش نفت و گاز مصرف شده در داخل کشور بر اساس قیمت مرجع و وجوهی که از مصرف‌کنندگان دریافت می‌شود. منظور از یارانه آشکار، وجوهی است که دولت به‌طور واقعی بابت کاهش قیمت انرژی پرداخت می‌کند. در روش مرسوم محاسبه یارانه پنهان، فرض شده است کل انرژی مصرف شده در داخل کشور می‌تواند در خارج کشور به فروش برسد، همچنین، در مورد حامل‌هایی مانند بنزین که قیمت‌های جهانی دارند، می‌توان قیمت فوب خلیج فارس را به‌عنوان قیمت مرجع در نظر گرفت، اما در مورد حامل‌هایی مانند گاز طبیعی و برق که قیمت منطقه‌ای دارند، تعیین نرخ مرجع دشوار می‌شود. نرخ ارز مبنای تبدیل قیمت فروش انرژی موضوعی به‌شدت اختلاف‌برانگیز است و بخش زیادی از یارانه پنهان که به این روش محاسبه می‌شود چیزی جز تأثیرات افزایش نرخ ارز نیست، بدون آنکه در مصرف واقعی مردم تغییر محسوسی صورت گرفته باشد. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد:

- با توجه به سهم خانوار از مجموع یارانه هیدروکربوری در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵، بیش از سه‌چهارم یارانه ضمنی هیدروکربوری به غیر خانوار اختصاص داشته و در واقع انرژی ارزان‌ترین روش حمایت دولت از بخش تولید در ایران است. لذا هرگونه سیاستگذاری درباره تغییر این روش منوط به توجه به تبعات و آثار افزایش قیمت انرژی بر بخش تولید است.

- بخش کشاورزی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ کمترین سهم و و نیروگاه‌ها بیشترین سهم را از یارانه هیدروکربوری داشته‌اند. از مجموع یارانه هیدروکربورهای مصرف شده در کشور در سال ۱۳۹۵، نیروگاه‌ها با ۳۳ درصد، بخش خانگی با ۲۴ درصد، بخش صنعت با ۲۱ درصد و بخش حمل‌ونقل با ۱۵ درصد به ترتیب بیشترین سهم‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. در نتیجه، اولویت سیاستگذاری در مورد یارانه انرژی باید اول نیروگاه‌های کشور و سپس بخش خانگی باشد.

- سهم بنزین از مجموع یارانه فرآورده‌های نفتی، ۸ درصد و سهم نفت‌گاز حدود ۶۸ درصد است. بنابراین سیاستگذاری در مورد بنزین با هدف اصلاح و کاهش یارانه انرژی در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرد.

- به‌رغم آنکه سهم دهک اول از یارانه انرژی ۵/۰۶ درصد بوده و از سایر دهک‌ها کمتر است، نسبت یارانه انرژی به هزینه کل خانوار در این دهک، با ۱۵ درصد بیشترین مقدار را به خود اختصاص می‌دهد، به آن معنی که معیشت دهک اول به نسبت سایر دهک‌ها به مراتب به یارانه انرژی وابستگی بیشتری دارد.

- از مجموع ۸۷/۶ میلیون لیتر بنزین مصرفی در روز در سال ۱۳۹۶، سهم خودروهای شخصی و وانت‌ها به ترتیب ۵۳/۴ و ۱۸/۴ میلیون لیتر در روز است. ضمن اینکه سهم موتورسیکلت‌ها نیز ۵ میلیون لیتر در روز است. در واقع، خودروهای سواری (شامل خودروهای شخصی، دولتی و تاکسی‌های اینترنتی) فقط ۶۰ درصد مصرف بنزین را به خود اختصاص داده‌اند و سیاستگذاری صحیح درباره بنزین مستلزم توجه به این موضوع است.

- در سال ۱۳۹۷، یارانه گاز، گازوئیل، برق، بنزین و آب به ترتیب برابر با ۱۹/۴، ۱۲/۸، ۱۳/۶، ۱۰/۵، ۰/۶ است که با کسر مبلغ ۷/۶۶ میلیارد دلار یارانه گاز طبیعی سوخت نیروگاهی با هدف اجتناب از احتساب مضاعف، در مجموع حدود ۴۹/۲۴ میلیارد دلار قابل برآورد است.

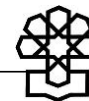
مقدمه

در این گزارش ابتدا ابعاد مصرف انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی تشریح شده و سپس توزیع یارانه پنهان انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی و دهک‌ها بررسی شده است. در پایان مفهوم یارانه پنهان (یا یارانه ضمنی) انرژی و اشکالات در نحوه محاسبه آن، توضیح داده می‌شود.

براساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی^۱ در مورد شاخص‌های جهانی انرژی، ایران پس از چین رتبه دوم یارانه انرژی در جهان را در سال ۲۰۱۶ (در سال ۲۰۱۵، رتبه نخست) دارا بوده است، به طوری که در سال ۲۰۱۶ تقریباً ۳۵ میلیارد دلار (در سال ۲۰۱۵ حدود ۴۷ میلیارد دلار) به‌عنوان یارانه انرژی در ایران منظور شده است.

در سال ۱۳۹۵ سرانه یارانه هیدروکربوری کشور ۱۴/۶۵ میلیون ریال، یارانه هیدروکربوری به ازای هر خانوار ۴۸/۴۱ میلیون ریال، سرانه یارانه سوخت مصرفی در بخش خانگی ۳/۵۸ میلیون ریال و یارانه سوخت مصرفی بخش خانگی به ازای هر خانوار ۱۱/۸۲ میلیون ریال بوده است. علاوه بر این، نسبت یارانه هیدروکربوری به تولید ناخالص داخلی ۸/۸۸ درصد بوده است (مؤسسه مطالعات انرژی، ۱۳۹۸).

بنابراین اهمیت مطالعه یارانه پنهان انرژی به شکلی جامع و مفصل با در نظر گرفتن همه ابعاد آن، امری بسیار مهم برای کشور محسوب می‌شود.

۱. مصرف انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی

تولید و عرضه انرژی اولیه و مصرف انرژی نهایی کشور در سال ۱۳۹۵ طبق اطلاعات مندرج در ترازنامه هیدروکربوری به شرح زیر است:

• کل تولید انرژی اولیه در کشور

۳۴۱۱/۴۶ میلیون بشکه معادل نفت خام، معادل ۹/۳ میلیون بشکه در روز = ۱۸۸ میلیارد دلار در سال (قیمت هر بشکه نفت ۵۵ دلار)

• عرضه انرژی اولیه جهت مصرف در داخل کشور

۲۰۵۸/۳ میلیون بشکه معادل نفت خام، معادل ۵/۶۴ میلیون بشکه در روز = ۱۱۳ میلیارد دلار در سال (قیمت هر بشکه نفت ۵۵ دلار)

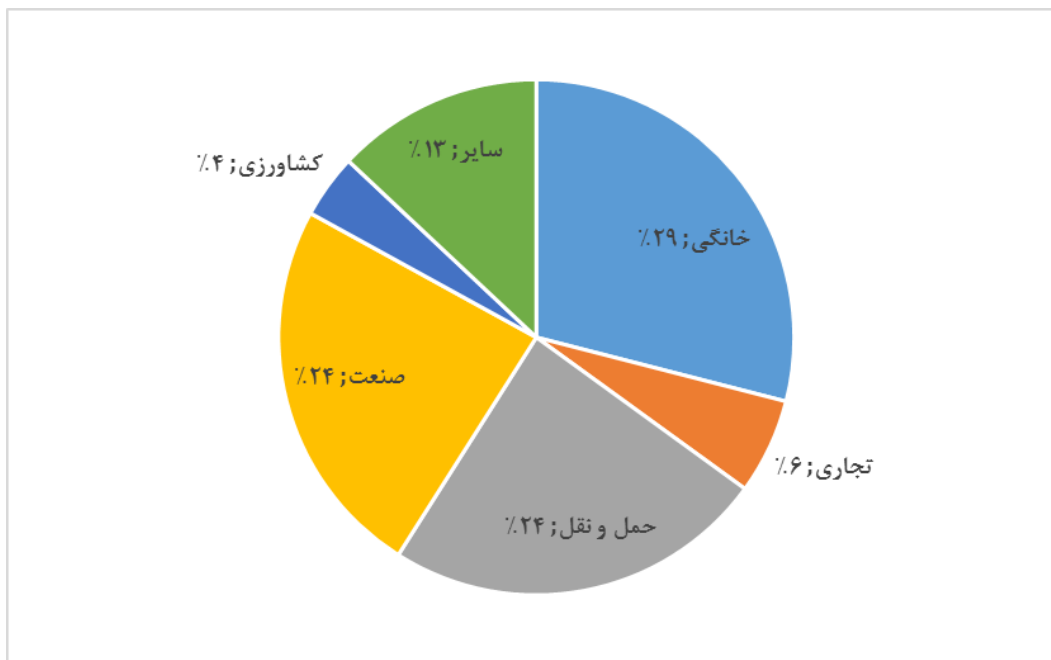
• کل مصرف انرژی نهایی در داخل کشور

۱۳۴۸/۶۵ میلیون بشکه معادل نفت خام، معادل ۳/۶۹ میلیون بشکه در روز = حدود ۷۴ میلیارد دلار در سال (قیمت هر بشکه نفت ۵۵ دلار). به عبارت دیگر اگر ما دارای منابع نفتی نبودیم و این حجم انرژی مصرفی را قرار بود از طریق واردات تأمین کنیم؛ ارزش واردات حامل‌های انرژی به کشور در سال حدود ۷۴ میلیارد دلار برآورد خواهد شد و این رقم با رعایت دیگر ملاحظات تقریباً معادل برآورد یارانه پنهان انرژی در کشور است.^۱

مصرف انرژی در بخش‌های مختلف اقتصادی در نمودار ۱ درج شده است. بخش خانگی و تجاری حدود ۳۵ درصد مصرف نهایی را به خود اختصاص داده و کشاورزی با ۴ درصد کمترین سهم از مصرف نهایی انرژی را دارد.

۱. با توجه به برآورد صندوق بین‌المللی پول از ارزش یارانه پنهان انرژی در ایران که حدود ۷۰ میلیارد دلار اعلام شده و احتساب حجم قاچاق حامل‌های انرژی و...، رقم ۷۴ میلیارد دلار ذکر شده قابل انتظار است.

نمودار ۱. ترکیب مصرف نهایی انرژی در کشور در سال ۱۳۹۵ (درصد)

میلیون بشکه معادل نفت خام

بخش	خانگی	تجاری	حمل و نقل	صنعت	کشاورزی	سایر	کل*
مصرف انرژی	۳۹۶/۳۴	۷۹/۱۳	۳۱۹/۶۸	۳۳۱/۲۴	۵۳/۱۹	۱۶۹/۰۶	۱۳۴۸/۶۵

مأخذ: ترازنامه هیدروکربوی سال ۱۳۹۵.

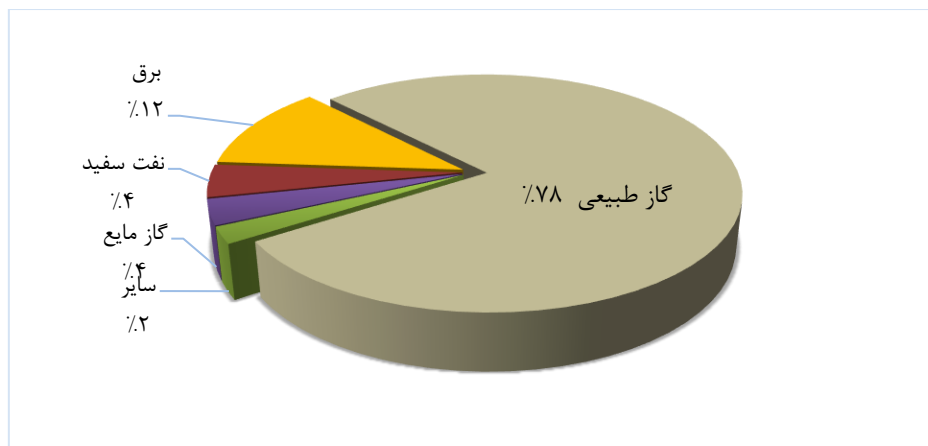
* شایان ذکر است که اختلاف در سرجمع ارقام در جداول و نمودارهای مختلف در این گزارش و سایر گزارش‌های درباره یارانه انرژی به اختلاف یا تناقضات آماری در ترازنامه هیدروکربوری، ترازنامه انرژی و سایر منابع آماری برمی‌گردد و دلیل نمایان شدن این تناقضات آماری، تجمیع این آمارها یا کنار هم قرار گرفتن این آمارها است.

کل مصرف خانگی ۳۹۶/۳۴ میلیون بشکه معادل نفت خام (ارزش انرژی ۲۱/۸ میلیارد

دلار با احتساب هر بشکه نفت ۵۵ دلار) بوده که گاز طبیعی ۷۸ درصد انرژی مصرف شده در بخش خانگی را تأمین کرده است. بعد از آن برق با ۱۲ درصد بیشترین سهم را بر عهده دارد. (نمودار ۲).

نمودار ۲. ترکیب مصرف حامل‌های انرژی در بخش خانگی در سال ۱۳۹۵

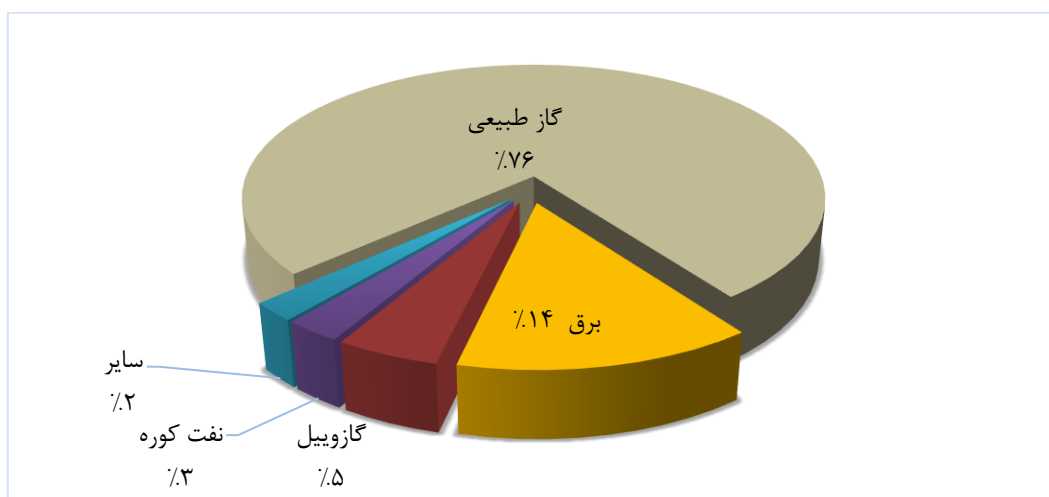
میلیون بشکه معادل نفت خام

حامل مصرف	برق	گاز طبیعی	گاز مایع	نفت سفید	سایر	مجموع
	۴۷/۵۶	۳۰۹/۱۵	۱۵/۸۵	۱۵/۸۵	۷/۹۳	۳۹۶/۳۴

مأخذ: همان.

کل مصرف بخش صنعت ۳۳۱/۲۳ میلیون بشکه معادل نفت خام (ارزش انرژی ۱۸/۲ میلیارد دلار با احتساب هر بشکه نفت ۵۵ دلار) بوده که ترکیب آن در نمودار ۳ آمده است. گاز طبیعی با ۷۶ درصد بیشترین سهم و بعد از آن برق با ۱۴ درصد قرار گرفته است.

نمودار ۳. ترکیب مصرف حامل‌های انرژی در بخش صنعت در سال ۱۳۹۵

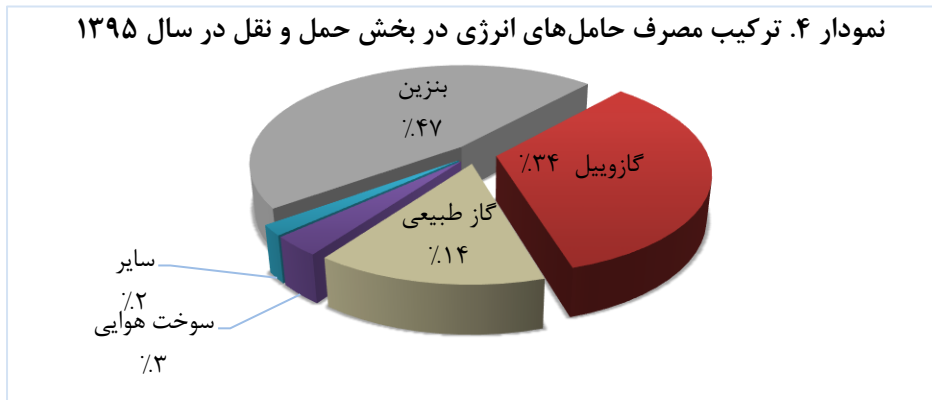

میلیون بشکه معادل نفت خام

حامل مصرف	گاز طبیعی	برق	گازوئیل	نفت کوره	سایر	مجموع
	۲۵۱/۷۴	۴۶/۳۷	۱۶/۵۶	۹/۹۴	۶/۶۲	۳۳۱/۲۳

مأخذ: همان.

کل مصرف بخش حمل و نقل ۳۱۹/۶۸ میلیون بشکه معادل نفت خام (ارزش انرژی ۱۷/۶ میلیارد دلار با احتساب هر بشکه نفت ۵۵ دلار) بوده و ترکیب آن طبق نمودار ۴ نشان می‌دهد، بنزین با ۴۷ درصد بیشترین سهم و سپس نفت‌گاز با ۳۴ درصد قرار گرفته است.

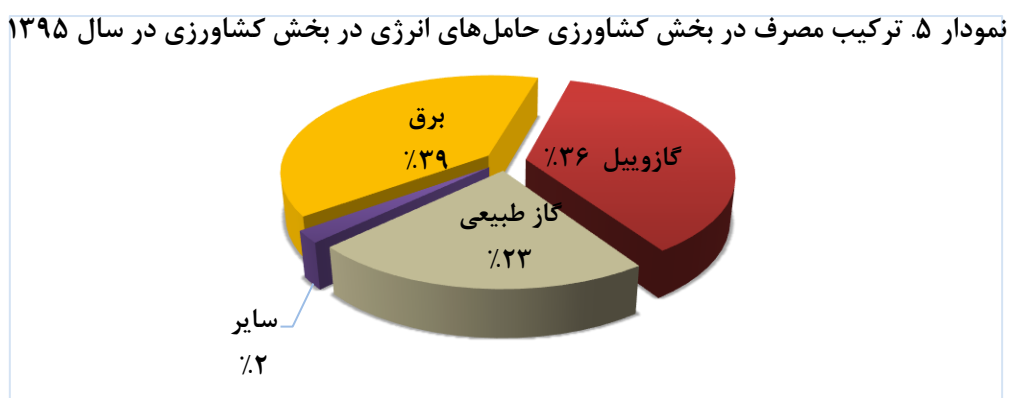

میلیون بشکه معادل نفت خام

مجموع	سایر	سوخت هوایی	گاز طبیعی	گازوئیل	بنزین	حامل
۳۱۹/۶۸	۶/۳۹	۹/۵۹	۴۴/۷۵	۱۰۸/۶۹	۱۵۰/۲۴	مصرف

مأخذ: همان.

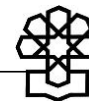
کل مصرف بخش کشاورزی ۵۳/۱۸ میلیون بشکه معادل نفت خام (ارزش انرژی ۲/۹۳ میلیارد دلار با احتساب هر بشکه نفت ۵۵ دلار) بوده و سهم برق با ۳۹ درصد بیشترین و بعد از آن نفت‌گاز با ۳۶ درصد و گاز طبیعی با ۲۳ درصد قرار گرفته است. (نمودار ۵)

میلیون بشکه معادل نفت خام

مجموع	سایر	گاز طبیعی	گازوئیل	برق	حامل
۵۳/۱۸	۱/۰۶	۱۲/۲۳	۱۹/۱۵	۲۰/۷۴	مصرف

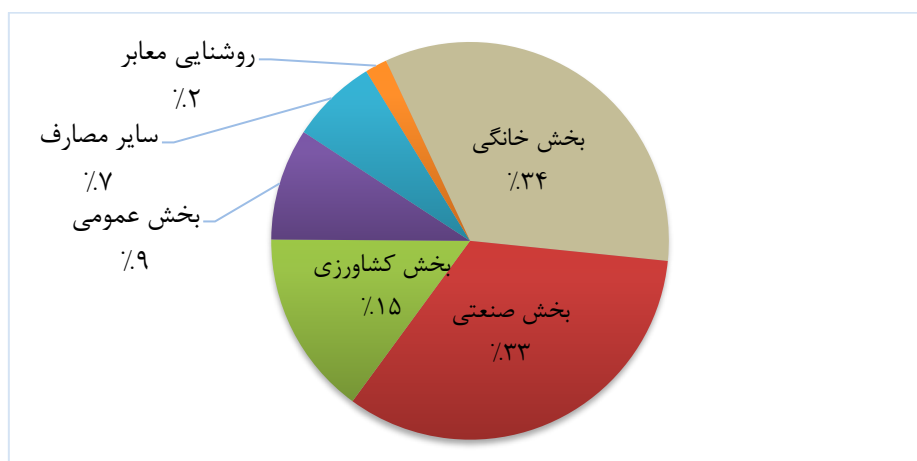
مأخذ: همان.

اگر بخواهیم اطلاعات دقیق‌تری درباره محل مصرف هر حامل در سال ۱۳۹۷ بدانیم اطلاعات نمودارهای ذیل گویاست.

میزان کل مصرف برق در سال ۲۶۱/۲ میلیارد کیلووات ساعت بوده که بخش خانگی ۳۴ و بخش صنعتی ۳۳ درصد مصرف را به خود اختصاص داده است. (نمودار ۶).

نمودار ۶. ترکیب مصرف داخلی برق در سال ۱۳۹۷

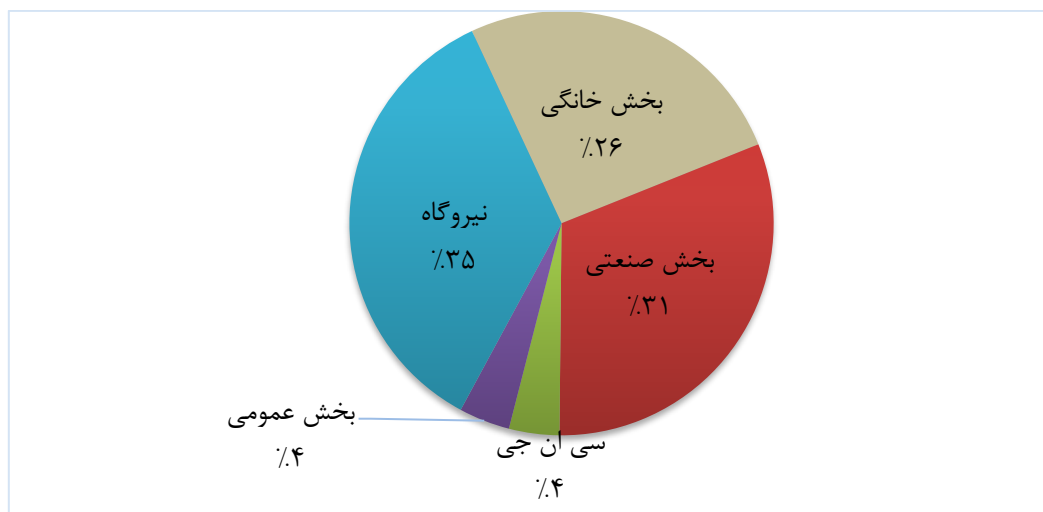
میلیارد کیلووات ساعت

بخش	خانگی	صنعتی	کشاورزی	عمومی	روشنایی معابر	سایر	مجموع
مصرف	۸۷/۶	۸۷/۴	۳۹/۳	۲۳/۸	۴/۷	۱۸/۴	۲۶۱/۲

مأخذ: وزارت نیرو.

مصرف گاز طبیعی ۱۹۷/۹ میلیارد مترمکعب بوده که نیروگاه‌ها ۳۵ درصد، صنعت ۳۱ درصد و بخش خانگی ۲۶ درصد آن را به خود اختصاص داده‌اند. (نمودار ۷)

نمودار ۷. ترکیب مصرف گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷

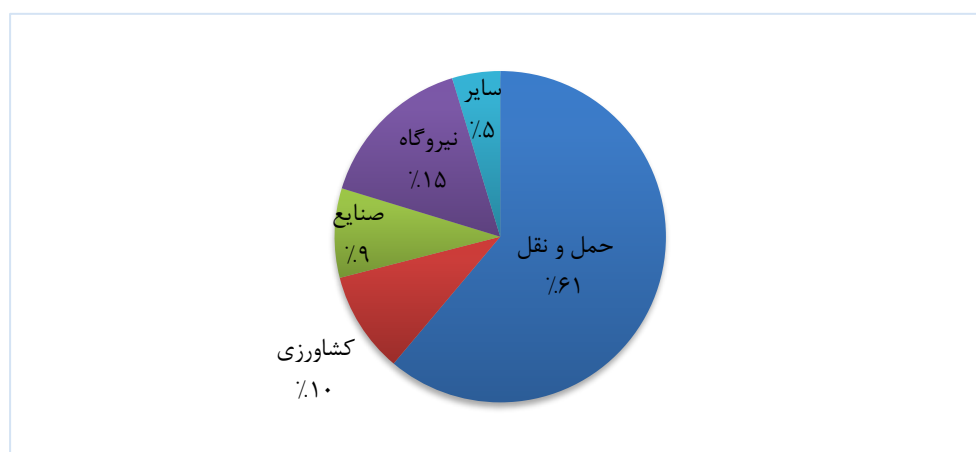
میلیارد مترمکعب

بخش	خانگی	صنعتی*	سی‌ان‌جی	عمومی	نیروگاه	مجموع
مصرف	۵۱/۲	۶۱/۸	۷/۶	۷/۷	۶۹/۶	۱۹۷/۹

• با احتساب خوراک پتروشیمی
مأخذ: وزارت نفت

مصرف نفت‌گاز در سال، ۳۲/۵ میلیارد لیتر بوده که ۶۱ درصد در حمل و نقل، ۱۵ درصد در نیروگاه و ۱۰ درصد در کشاورزی صورت گرفته است. (نمودار ۸)

نمودار ۸. ترکیب مصرف داخلی نفت‌گاز در سال ۱۳۹۷

میلیارد لیتر

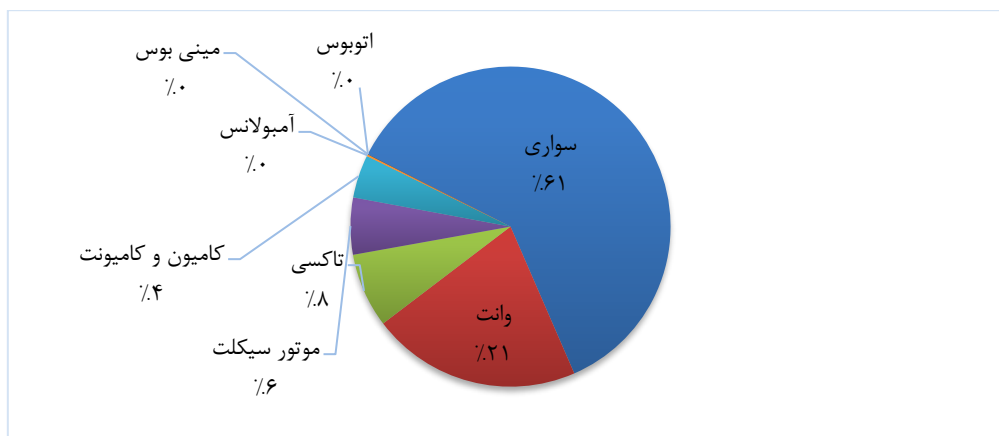
بخش	حمل و نقل	کشاورزی	صنایع	نیروگاه	سایر	مجموع
مصرف	۱۹/۸	۳/۳	۲/۹	۴/۹	۱/۶	۳۲/۵

مأخذ: وزارت نفت.

مصرف بنزین در سال، ۳۲ میلیارد لیتر بوده که ۶۱ درصد آن توسط سواری‌ها، ۲۱ درصد توسط وانت‌ها و ۸ درصد توسط تاکسی‌ها صورت گرفته است. (نمودار ۹)

نمودار ۹. ترکیب مصرف داخلی بنزین در سال ۱۳۹۶

میلیارد لیتر

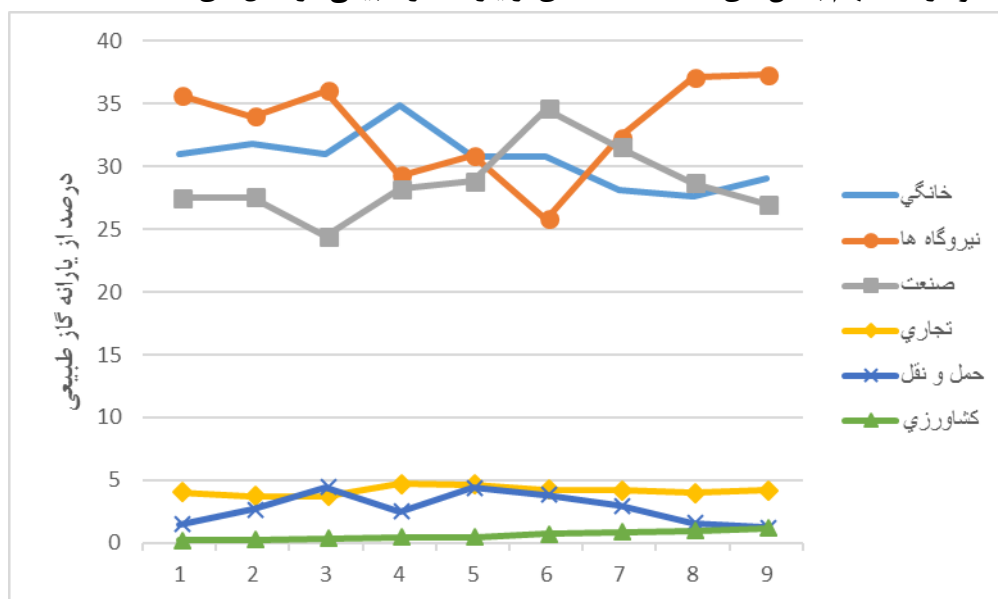
مجموع	اتوبوس	مینی بوس	آمبولانس	کامیون و کامیونت	موتور سیکلت	تاکسی	وانت	سواری	خودرو
۳۲	۰/۰۰۲	۰/۰۲	۰/۰۵	۱/۳	۱/۹	۲/۵	۶/۷	۱۹/۵	مصرف

مأخذ: وزارت نفت.

۲. سهم بخش‌های مختلف از یارانه انرژی

بعد از مروری بر وضعیت مصرف حامل‌ها به ارائه وضعیت توزیع یارانه انرژی می‌پردازیم. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از یارانه گاز طبیعی در نمودار ۱۰ نشان داده شده است. (جزئیات مربوط به اعداد و ارقام یارانه گاز طبیعی به تفکیک فرآورده میان بخش‌های مختلف اقتصادی طی سال‌های مختلف در جداول پیوست ذکر شده است).

نمودار ۱۰. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از یارانه گاز طبیعی در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵

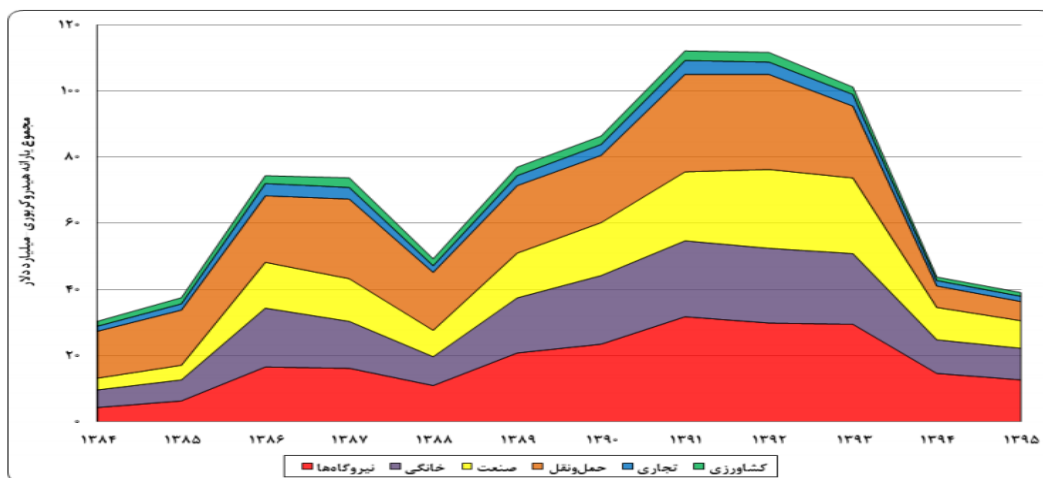

مأخذ: ترازنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۹۵، ص ۵۴۷.

همانطور که مشاهده می‌شود، سهم بخش خانگی از یارانه گاز طبیعی در همه سال‌ها تقریباً ۳۰ درصد بوده است.

در نمودار ۱۱ سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از یارانه هیدروکربورها در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ نشان داده شده است. کشاورزی در همه سال‌ها کمترین سهم را به خود اختصاص داده و بیشترین سهم میان نیروگاه‌ها، خانگی و صنعت متغیر بوده است.

نمودار ۱۱. سهم بخش‌های مختلف اقتصادی از یارانه هیدروکربورها در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵

مأخذ: ترازنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۹۵، ص ۵۵۳.

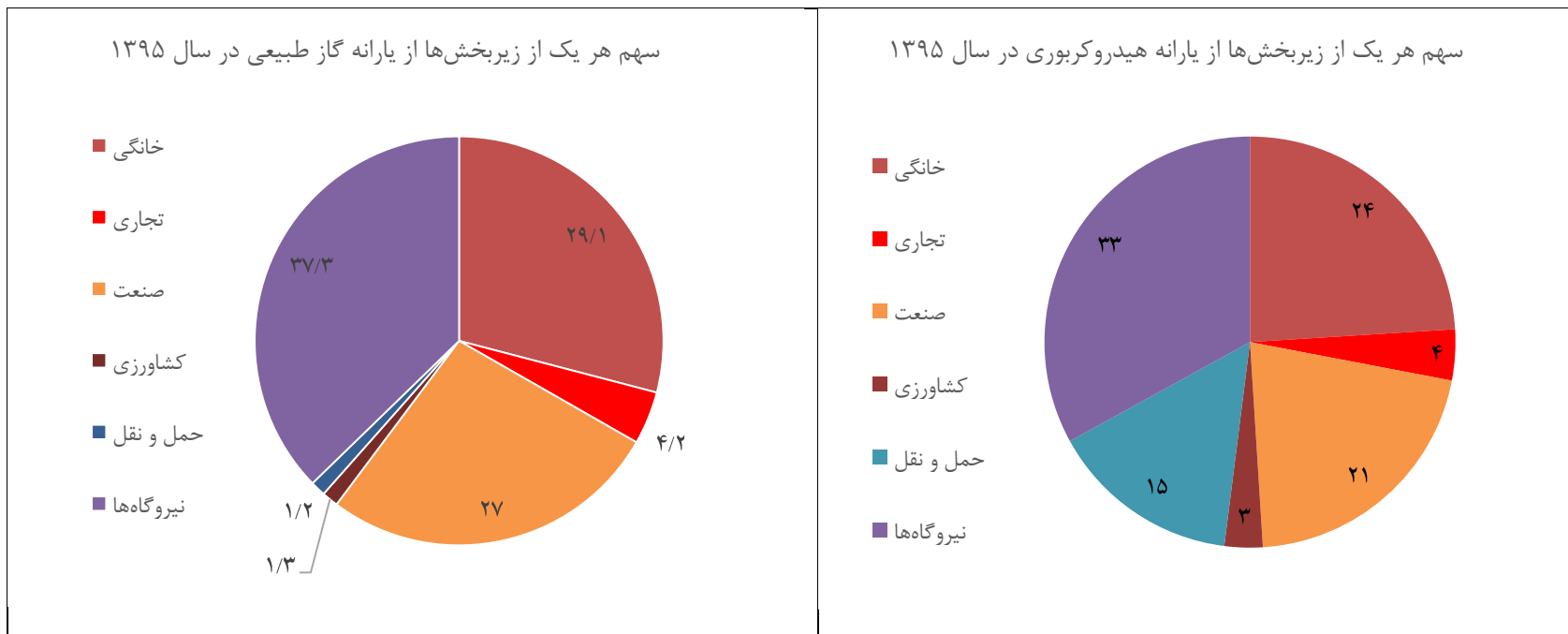

نمودار ۱۲ سهم بخش‌های مختلف از یارانه گاز طبیعی و یارانه هیدروکربوری بخش‌های مختلف اقتصادی را در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، در سال ۱۳۹۵ سهم نیروگاه‌ها از یارانه گاز طبیعی برابر با ۳۷/۳ درصد و بیش از سایر بخش‌هاست. پس از آن بخش خانگی با ۲۹/۱ درصد و بخش صنعت با ۲۷ درصد بیشترین سهم را دارا هستند. در مجموع هیدروکربورهای مصرف شده در کشور نیز، نیروگاه‌ها ۳۳ درصد، بخش خانگی ۲۴ درصد و بخش صنعت ۲۱ درصد و بخش حمل و نقل با ۱۵ درصد یارانه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. از اطلاعات مذکور یافته‌های زیر استخراج می‌شود:

- اولویت سیاستگذاری در مورد یارانه انرژی باید به ترتیب در مورد نیروگاه‌ها و سپس بخش خانگی، صنعت و حمل‌ونقل صورت گیرد.

- توجه به سهم خانوار از مجموع یارانه هیدروکربوری نشان می‌دهد بیش از سه‌چهارم یارانه ضمنی هیدروکربوری به غیر خانوار اختصاص داشته و در واقع انرژی ارزان مهم‌ترین روش حمایت دولت از تولید در ایران است. هرگونه سیاستگذاری درباره تغییر این روش منوط به توجه به تبعات و آثار افزایش قیمت انرژی بر بخش تولید است.

نمودار ۱۲. نحوه تقسیم یارانه گاز و هیدروکربور کشور در بخش‌های مختلف اقتصادی در سال ۱۳۹۵

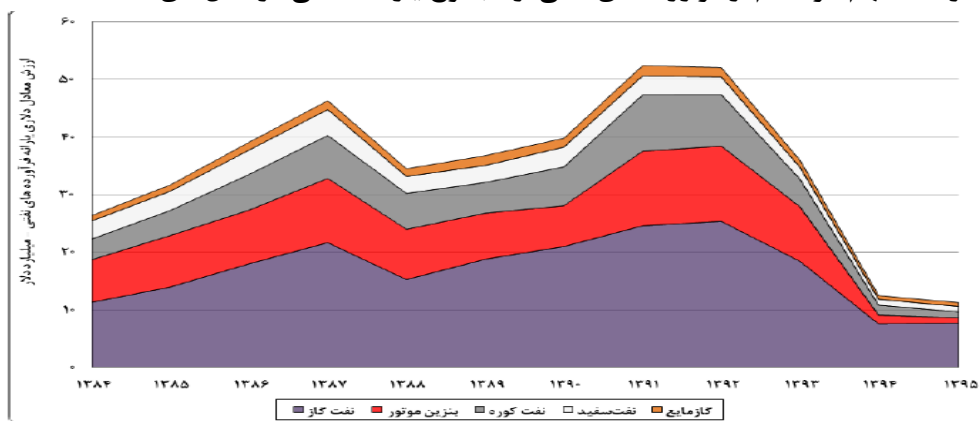

مأخذ: همان.

نمودار ۱۳ سهم هر کدام از فراورده‌های نفتی از مجموع یارانه ضمنی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵ را نشان می‌دهد. در همه سال‌ها نفت‌گاز بیشترین سهم و نفت سفید و گاز مایع کمترین سهم را داشته است.

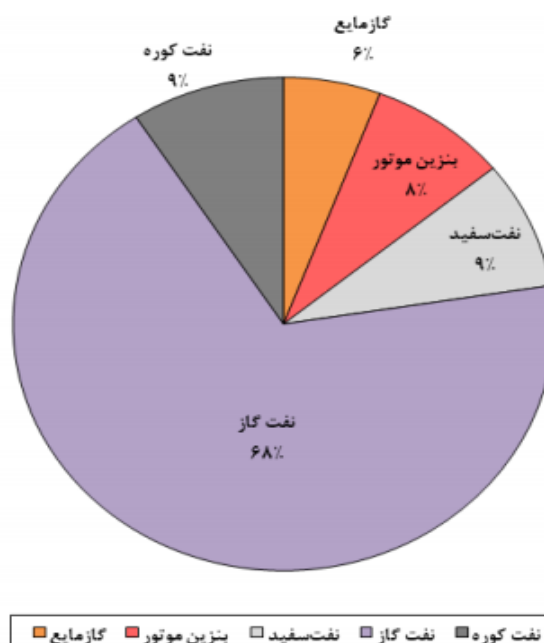
نمودار ۱۳. سهم هر کدام از فراورده‌های نفتی از مجموع یارانه ضمنی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۵

مأخذ: همان. ص ۵۴۰.

نمودار ۱۴ سهم هر کدام از فراورده‌های نفتی از مجموع یارانه ضمنی را در سال ۱۳۹۵ نشان می‌دهد.

نمودار ۱۴. سهم هر کدام از فراورده‌های نفتی از مجموع یارانه ضمنی سال ۱۳۹۵

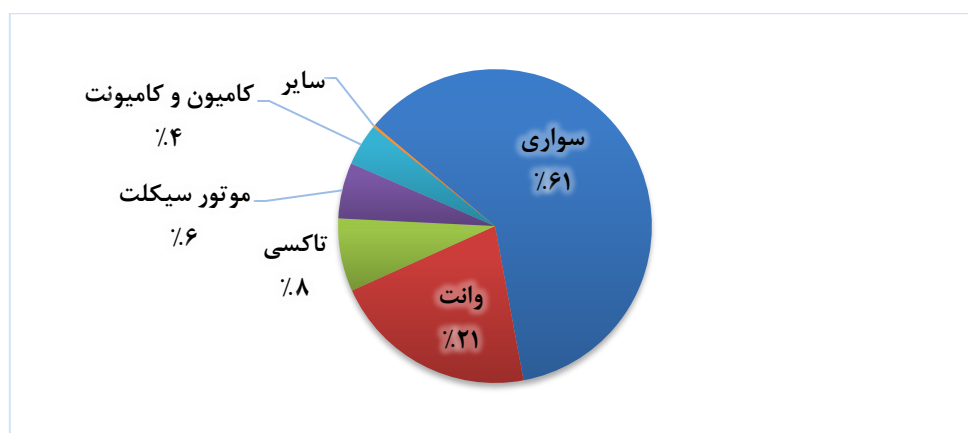

مأخذ: همان.

در سال ۱۳۹۵، سهم بنزین از مجموع یارانه فرآورده‌های نفتی، ۸ درصد و سهم نفت‌گاز حدود ۶۸ درصد است. بنابراین سیاستگذاری در مورد بنزین نمی‌تواند جزء اولویت‌های کشور برای حل مسئله یارانه ضمنی باشد. دلیل اصلی کاهش سهم یارانه بنزین از سرجمع یارانه فرآورده‌های نفتی در سال ۱۳۹۵، کاهش قیمت نفت و بالا بودن قیمت بنزین نسبت به نفت‌گاز است؛ به طوری که قیمت بنزین سوپر داخلی گرانت‌ر از قیمت بنزین فوب خلیج فارس (حدود ۱۰۹ درصد فوب) و قیمت بنزین معمولی نیز حدود ۹۱ درصد فوب بود. اما قیمت نفت‌گاز نیروگاهی حدود ۲۲ درصد فوب و قیمت نفت‌گاز غیرنیروگاهی ۲۸/۵ درصد فوب بود (ترازنامه هیدروکربوری سال ۱۳۹۵، ص. ۵۳۶).

در ادامه یارانه چند حامل انرژی در سال ۱۳۹۷ نیز برآورد شده است. نمودار ۱۵ یارانه پنهان بنزین در بخش‌های مختلف را نشان می‌دهد که البته هزینه انتقال، توزیع و مالیات بر ارزش افزوده در آن لحاظ نشده است. قیمت بنزین بر مبنای متوسط فوب خلیج فارس در سال ۱۳۹۷ معادل با ۴۲ سنت به ازای هر لیتر بوده و یارانه آن تقریباً ۱۱۵۵ هزار میلیارد ریال معادل ۱۰/۵ میلیارد دلار بوده است که در آن گروه خودروهای سواری ۶۱ درصد یارانه را به خود اختصاص داده است.

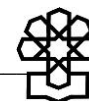
نمودار ۱۵. توزیع یارانه بنزین در سال ۱۳۹۷

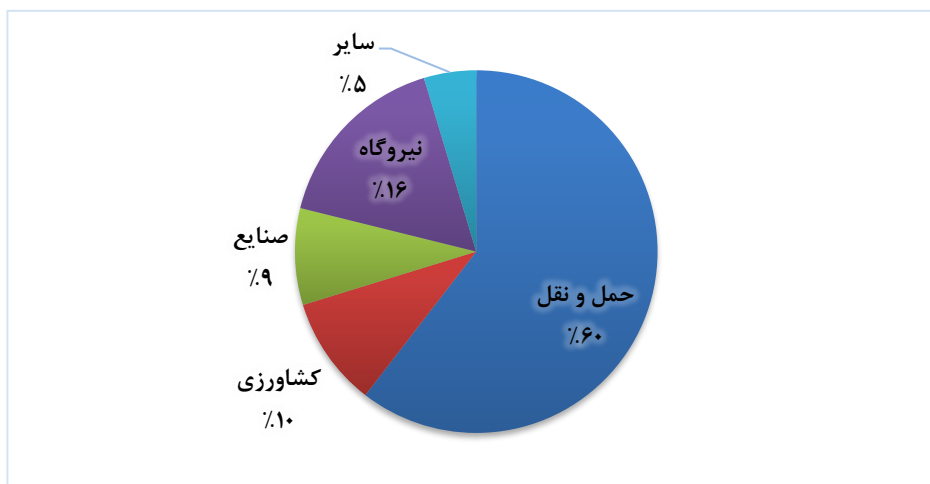
میلیون دلار

مجموع	کامیون و کامیونت	موتور سیکلت	تاکسی	وانت	سواری	خودرو
۱۰۵۰۰	۴۲۰	۶۳۰	۸۴۰	۲۲۰۵	۶۴۰۵	یارانه

قیمت گازوئیل بر مبنای متوسط فوب خلیج فارس در سال ۱۳۹۷ معادل با ۴۲ سنت به ازای هر لیتر بوده که یارانه آن تقریباً ۱۴۰۹ هزار میلیارد ریال معادل ۱۲/۸۱ میلیارد دلار بوده است و ۶۰ درصد از آن به حمل و نقل اختصاص دارد. لازم به ذکر است قیمت فروش نفت‌گاز در بخش نیروگاهی در حدود ۶۰ ریال به ازای هر لیتر است. بنابراین اصلاح قیمت فروش نفت‌گاز در بخش نیروگاهی امری ضروری به نظر می‌رسد. (نمودار ۱۶)

نمودار ۱۶. توزیع یارانه گازوئیل در سال ۱۳۹۷

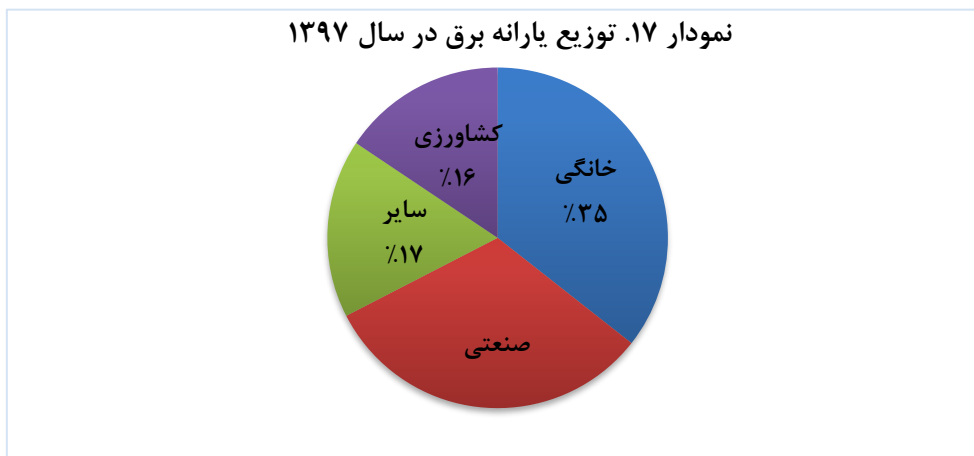

میلیارد دلار

بخش	حمل و نقل	کشاورزی	صنایع	نیروگاه	سایر	کل
یارانه	۷/۷۶	۱/۲۵	۱/۱۰	۲/۱۱	۰/۵۹	۱۲/۸۱

یارانه پنهان برق بر مبنای متوسط قیمت فروش داخل برابر با ۶۶۵ ریال و متوسط قیمت تمام شده برابر با ۶۳۱۴ ریال به ازای هر کیلووات ساعت محاسبه شده است که رقمی حدود ۱۴۹۶ هزار میلیارد ریال معادل ۱۳/۶ میلیارد دلار را نشان می‌دهد. سهم بخش خانگی ۳۵ درصد، صنعت ۳۲ درصد، کشاورزی ۱۶ درصد و سایر ۱۷ درصد است (نمودار ۱۷).

نمودار ۱۷. توزیع یارانه برق در سال ۱۳۹۷

میلیارد دلار

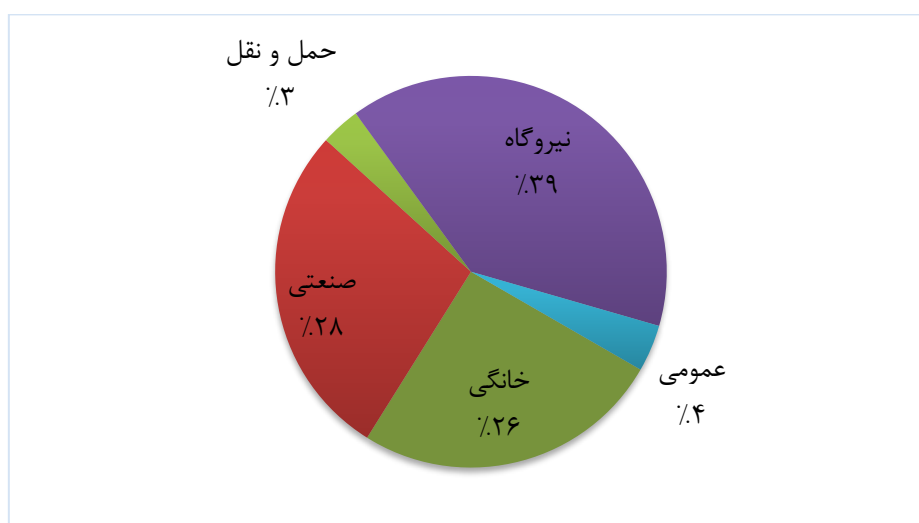
بخش	خانگی	صنعت*	کشاورزی	سایر	کل
یارانه	۴/۷	۴/۳	۲/۳	۲/۳	۱۳/۶

* مفروضات محاسبه یارانه برق صنعتی:

مصرف برق صنعتی در سال ۱۳۹۷ معادل ۸۷/۴ میلیارد کیلووات ساعت، متوسط نرخ فروش ۶۷۱ ریال، بهای تمام شده برق صنعتی ۶۰۵۷ ریال است.

یارانه پنهان گاز طبیعی بر مبنای میانگین قیمت گاز منطقه برابر ۱۱ سنت، برابر با ۲۱۷۲ هزار میلیارد ریال معادل ۱۹/۴۰ میلیارد دلار در سال ۱۳۹۷ بوده است. شایان ذکر است متوسط قیمت گاز خانگی ۱۴۳۶ ریال و گاز نیروگاهی ۵۰ ریال به ازای هر مترمکعب است. بنابراین اصلاح قیمت فروش گاز در بخش نیروگاهی امری ضروری به نظر می‌رسد (نمودار ۱۸).

نمودار ۱۸. توزیع یارانه گاز در سال ۱۳۹۷

میلیارد دلار

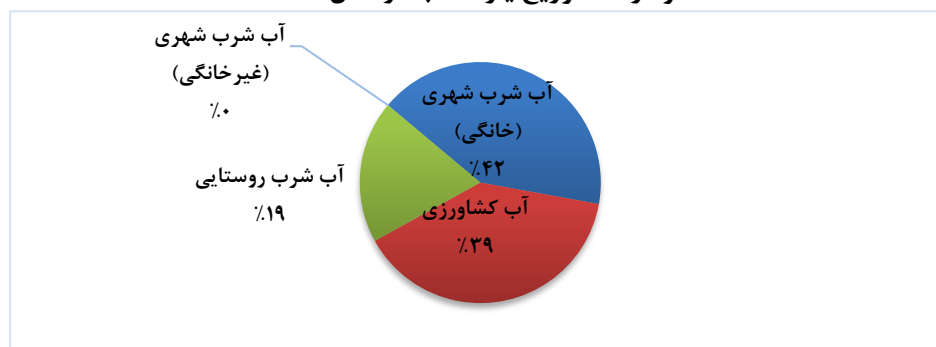
بخش	خانگی	صنعتی*	حمل و نقل	نیروگاه	عمومی	کل
یارانه	۴/۹۶	۵/۴۰	۰/۶۳	۷/۶۶	۰/۷۵	۱۹/۴۰

* قیمت گاز صنعتی برای بخش فولاد و سوخت پتروشیمی معادل ۲۶۰۰ ریال به ازای هر مترمکعب و سایر بخش‌ها معادل ۱۰۰۰ ریال است. لذا در محاسبه یارانه گاز مصرفی بخش صنعت، میانگین قیمت ۱۸۰۰ ریال منظور شده است.

یارانه پنهان آب در حدود ۶۲ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۷ بوده که ۴۲ درصد به بخش خانگی (شهری)، ۳۹ درصد به بخش کشاورزی و ۱۹ درصد آن به بخش خانگی (روستایی) اختصاص دارد (نمودار ۱۹).

نمودار ۱۹. توزیع یارانه آب در سال ۱۳۹۷

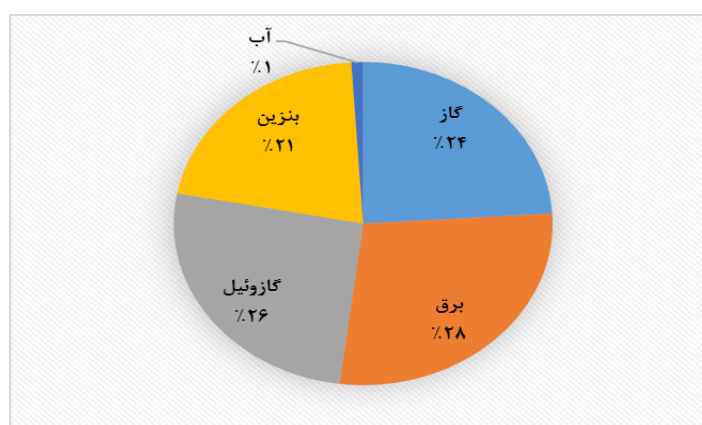

میلیارد دلار

بخش	خانگی (شهری)	کشاورزی	خانگی (روستایی)	کل
یارانه	۰/۲۴	۰/۲۲	۰/۱۱	۰/۵۷

برآوردها نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۷، مجموع یارانه پنهان بنزین، نفت گاز، برق و گاز طبیعی ۵۶/۹ میلیارد دلار بوده است که با کسر یارانه گاز طبیعی سوخت نیروگاهی معادل ۷/۶۶ میلیارد دلار (که دو بار منظور شده است) و اضافه شدن یارانه پنهان آب برابر با ۰/۶ میلیارد دلار، این رقم به ۴۹/۲۴ میلیارد دلار می‌رسد. لازم به ذکر است نرخ تسعیر ارز، ۱۱ هزار تومان در نظر گرفته شده است. مطابق نمودار ۲۰ بیشترین یارانه مربوط به گاز طبیعی با ۳۵ درصد بوده و پس از آن برق، گازوئیل، بنزین و آب به ترتیب ۲۴، ۲۲، ۱۸ و ۱ درصد از یارانه انرژی در کشور را به خود اختصاص داده‌اند.

نمودار ۲۰. سهم حامل‌ها از یارانه انرژی در سال ۱۳۹۷

میلیارد دلار

حامل	گاز*	برق	گازوئیل	بنزین	آب	کل**
یارانه	۱۹/۴	۱۳/۶	۱۲/۸	۱۰/۵	۰/۶	۵۶/۹ - ۷/۶۶ = ۴۹/۲۴

* میزان ۷/۶۶ میلیارد دلار یارانه گاز طبیعی سوخت نیروگاهی، در یارانه برق نیروگاهی هم تکرار می‌شود و به همین دلیل در مجموع کل یارانه‌ها، یکبار لحاظ شده است.

** خوراک پتروشیمی‌ها، نفت کوره، نفت سفید، گاز مایع، به همراه کالاهای اساسی و دارو در محاسبات منظور نشده است.

۳. برآورد ارزش واردات حامل‌های انرژی با فرض نبود منابع انرژی در کشور

کشور ایران از منابع انرژی فراوانی برخوردار است و مبالغ زیادی را به عنوان یارانه انرژی متحمل می‌شود و واردات حامل‌های انرژی تنها به مقادیر اندک نیاز است. با فرض اینکه انرژی مورد نیاز کشور می‌بایست تمام از خارج از کشور تأمین شود، بر اساس فروض مصرفی و قیمتی مندرج در بخش قبل، در حدود ۶۳/۷ میلیارد دلار می‌بایست هزینه واردات انرژی شود؛ به نحوی که سهم برق بر مبنای متوسط قیمت تمام شده در داخل کشور ۱۵/۰ میلیارد دلار، سهم گاز ۲۱/۶۷ میلیارد دلار، سهم نفت گاز ۱۳/۶۵ میلیارد دلار و سهم بنزین ۱۳/۴۴ میلیارد دلار می‌شد (جدول ۱).

جدول ۱. هزینه واردات انرژی بر مبنای قیمت‌های مذکور (میلیارد دلار)

حامل انرژی	برق	گاز	نفت گاز	بنزین	کل
ارزش واردات	۱۵	۲۱/۶۷	۱۳/۶۵	۱۳/۴۴	۶۳/۷

۴. توزیع یارانه انرژی در دهک‌های هزینه‌ای

پس از تفکیک میزان یارانه در بخش‌های مختلف اقتصادی، سؤال دیگری که پیش می‌آید آن است که توزیع یارانه ضمنی در میان طبقات مختلف جامعه چگونه است؟ آیا واقعاً ثروتمندان یارانه بیشتری دریافت می‌کنند؟ مثلاً در مورد کالایی مانند بنزین، کسی که تردد بیشتر با خودرو دارد یارانه بیشتری دریافت می‌کند یا کسی که خودرو با قیمت بالاتر سوار می‌شود؟ مشخص است کسی که بیشترین تردد را با خودروی شخصی یا حتی عمومی دارد از یارانه بیشتری برخوردار است. البته برای دقیق‌تر کردن این بحث، باید مدت زمانی که هر شخص از وسیله شخصی استفاده می‌کند را در نظر گرفت و نه صرف مقدار پیمایش شده، زیرا مصرف خودرو در شرایط ترافیکی مختلف، مقادیر متفاوتی دارد و نمی‌توان به طور قاطع بیان کرد که پیمایش بیشتر به معنای مصرف سوخت بیشتر است.

وضعیت توزیع یارانه‌های سوخت در سال ۱۳۹۵ طبق گزارش مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی میان دهک‌های هزینه‌ای به تفکیک حامل انرژی به صورت جدول (و نمودار) است. کمترین سهم از یارانه حامل‌های انرژی در گاز خانگی، فراورده‌های نفتی در بخش خانگی، بنزین در بخش حمل‌ونقل و CNG در بخش حمل‌ونقل مربوط به دهک اول با ۵ درصد است. بیشترین بهره‌مندی از یارانه در کلیه حامل‌ها (به غیر از CNG) مربوط به دهک دهم بوده به طوری که در حدود ۱۴/۸۲ درصد از کل یارانه انرژی به این گروه تعلق دارد.

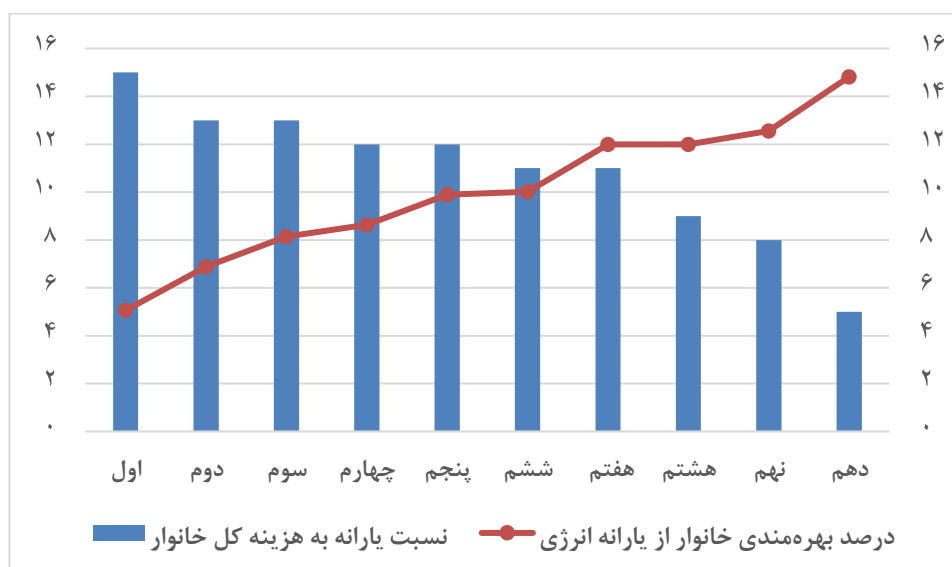

جدول ۲. سهم دهک‌های هزینه‌ای از یارانه گاز طبیعی، فراورده‌های نفتی، بنزین، CNG به همراه درصد بهره‌مندی آنها از یارانه انرژی و نسبت یارانه به هزینه کل خانوار

بهره‌مندی دهک هزینه‌ای	گاز طبیعی در بخش خانگی	فراورده‌های نفتی در بخش خانگی	بنزین در بخش حمل‌ونقل	CNG در بخش حمل‌ونقل	درصد بهره‌مندی خانوار از یارانه انرژی	نسبت یارانه به هزینه کل خانوار
دهک اول	۵/۳۸	۵/۳۳	۱/۲۶	۰/۵۶	۵/۰۶	۱۵
دهک دوم	۷/۴	۶/۲۶	۳/۲۰	۲/۴۱	۶/۸۹	۱۳
دهک سوم	۸/۲۵	۸/۷۶	۴/۱۳	۶/۶۵	۸/۱۴	۱۳
دهک چهارم	۹	۷/۸۱	۶/۱۳	۶/۹۲	۸/۶۴	۱۲
دهک پنجم	۹/۹۹	۹/۴۵	۷/۸۱	۱۱/۶۹	۹/۹۰	۱۲
دهک ششم	۱۰/۰۲	۹/۱۰	۸/۹۱	۱۴/۵۷	۱۰/۰۲	۱۱
دهک هفتم	۱۱/۸۰	۱۱/۸۴	۱۲/۲۷	۱۶/۲۲	۱۱/۹۹	۱۱
دهک هشتم	۱۱/۳۴	۱۳/۶۶	۱۴/۶۳	۱۶/۰۲	۱۱/۹۹	۹
دهک نهم	۱۲/۳۸	۱۲/۰۸	۱۶/۷۶	۱۴/۴۲	۱۲/۵۶	۸
دهک دهم	۱۴/۴۳	۱۵/۷۱	۲۴/۸۷	۱۰/۵۴	۱۴/۸۲	۵

مأخذ: مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی، ۱۳۹۸.

نمودار ۲۱. درصد بهره‌مندی خانوار از یارانه انرژی و نسبت یارانه به هزینه کل خانوار

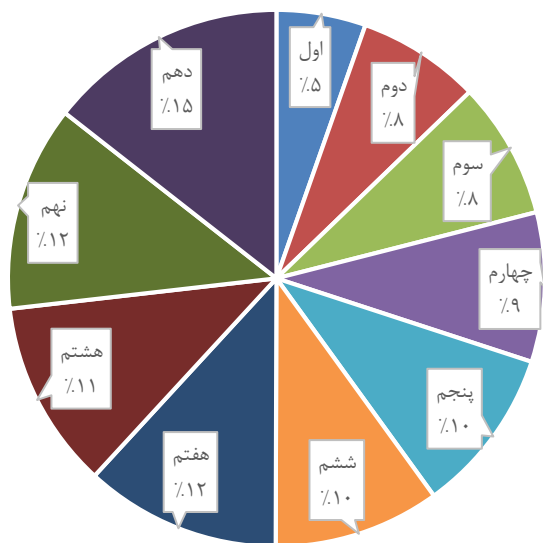

مأخذ: همان.

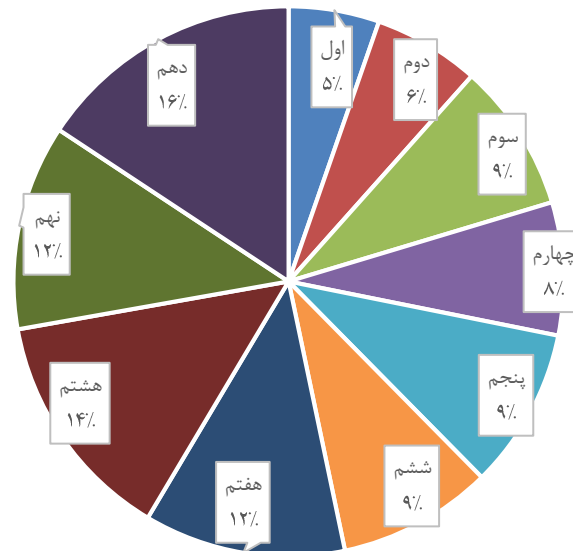
درصد بهره‌مندی دهک‌های مختلف از یارانه گاز طبیعی و فراورده‌های نفتی در نمودار نشان داده شده است. بیشترین بهره‌مندی از یارانه گاز طبیعی مربوط به دهک دهم با ۱۵ درصد و کمترین آن مربوط به دهک اول با ۵ درصد است. همچنین دهک دهم ۱۶ درصد یارانه فراورده‌های نفتی و دهک اول ۵ درصد آن را به خود اختصاص داده‌اند.

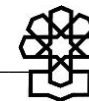
نمودار ۲۲. درصد بهره‌مندی دهک‌های هزینه‌ای یارانه گاز طبیعی، فراورده‌های نفتی، بنزین و سی‌ان‌جی

درصد بهره‌مندی از یارانه گاز طبیعی به تفکیک دهک

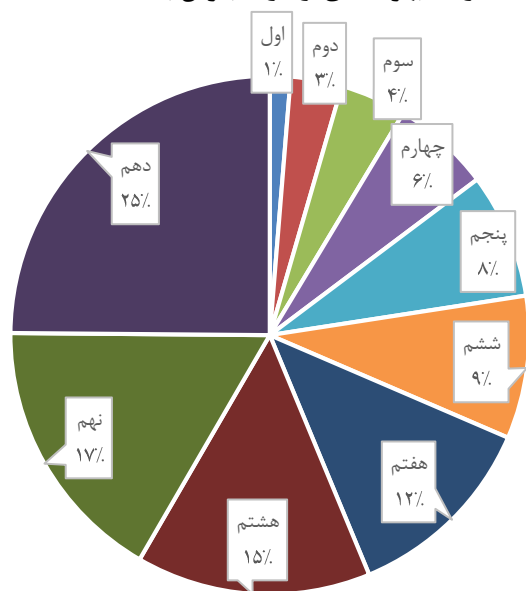

درصد بهره‌مندی از یارانه فرآورده‌های نفتی به تفکیک دهک

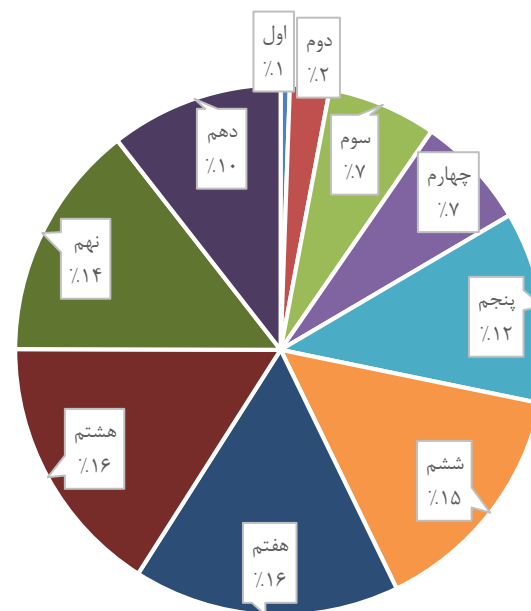

درصد بهره‌مندی از یارانه بنزین به تفکیک دهک

درصد بهره‌مندی از یارانه سی ان جی به تفکیک دهک

مأخذ: همان.

در مورد یارانه بنزین، مطابق نمودار، بیشترین سهم مربوط به دهک دهم با ۲۵ درصد و دهک نهم با ۱۷ درصد است. سؤال مهمی که لازم است به آن پاسخ داده شود، این است که دهک نهم و دهم چه کسانی هستند؟ برای پاسخ به تقسیم‌بندی دهک‌های هزینه‌ای براساس اطلاعات سازمان آمار می‌پردازیم. تقسیم‌بندی دهک‌های هزینه‌ای در بخش شهری و در بخش روستایی در سال ۱۳۹۶ مطابق جدول است.

جدول ۳. نحوه تقسیم‌بندی دهک‌های هزینه‌ای در سال ۱۳۹۶

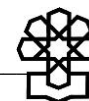
روستایی		شهری	
گروه ۱	۷۵۰۰۰۰۰۰ ریال و کمتر	گروه ۱	۴۵۰۰۰۰۰۰ ریال و کمتر
گروه ۲	۷۵۰۰۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۲	۷۵۰۰۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۳	۹۰۰۰۰۰۰۰ تا ۷۵۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۳	۱۲۰۰۰۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۴	۱۲۰۰۰۰۰۰۰ تا ۹۰۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۴	۱۶۵۰۰۰۰۰۰ تا ۱۲۰۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۵	۱۲۰۰۰۰۰۰۰ تا ۱۶۵۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۵	۱۹۵۰۰۰۰۰۰ تا ۱۶۵۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۶	۱۶۵۰۰۰۰۰۰ تا ۱۹۵۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۶	۲۷۰۰۰۰۰۰۰ تا ۱۹۵۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۷	۱۹۵۰۰۰۰۰۰ تا ۲۷۰۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۷	۳۶۰۰۰۰۰۰۰ تا ۲۷۰۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۸	۲۷۰۰۰۰۰۰۰ تا ۳۶۰۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۸	۴۸۰۰۰۰۰۰۰ تا ۳۶۰۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۹	۳۶۰۰۰۰۰۰۰ تا ۴۸۰۰۰۰۰۰۰ ریال	گروه ۹	۶۰۰۰۰۰۰۰۰ تا ۴۸۰۰۰۰۰۰۰ ریال
گروه ۱۰	۴۸۰۰۰۰۰۰۰ ریال و بیشتر	گروه ۱۰	۶۰۰۰۰۰۰۰۰ و بیشتر

مأخذ: مرکز آمار ایران.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، دهک ۱۰ شهری کسانی هستند که در سال ۱۳۹۶ بیشتر از ۶۰ میلیون تومان در سال (ماهی ۵ میلیون تومان) خرج می‌کنند. دهک نهم کسانی هستند که بین ۴۸ تا ۶۰ میلیون تومان در سال (ماهی ۴ تا ۵ میلیون تومان) خرج می‌کنند. تقریباً بسیاری از ساکنان شهرهای بزرگ به‌ویژه تهران در این رده قرار گرفته و واضح است که عمده تردد با خودروهای شخصی را نیز همین گروه شکل داده و در نتیجه سهم بیشتری از یارانه بنزین نیز به این گروه تعلق خواهد گرفت. در جدول ۴ و جدول آمار و اطلاعات مربوط به تعداد خودروها و اطلاعات مربوط به سوخت مصرفی و میزان مصرف آنها به تفکیک نوع خودرو بیان شده است.

جدول ۴. مشخصات مربوط به تعداد انواع خودرو در کشور در سال ۱۳۹۶ بر حسب سوخت مصرفی

نوع خودروها	مجموع	بنزینی	CNG	گازوئیلی	برقی، هیبریدی
تاکسی	۴۵۸,۲۰۳	۱۷۷,۴۰۰	۲۸۰,۵۰۱	۱	۳۰۱
سواری	۱۷,۱۲۱,۳۹۸	۱۴,۳۹۱,۸۳۰	۲,۷۱۲,۴۴۳	۱,۲۷۷	۱۵,۸۴۴
وانت	۲,۴۸۵,۸۹۷	۱,۴۵۲,۴۱۴	۹۶۰,۷۴۷	۷۲,۷۳۶	
آمیولانس	۱۴,۶۹۰	۱۴,۶۴۱	۴۹		
اتوبوس	۶۲,۶۴۲	۵	۶۰,۵۳	۵۶,۵۸۴	
مینی‌بوس	۹۸,۰۱۰	۴۲۰	۱۱۴	۹۷,۴۷۶	

نوع خودروها	مجموع	بنزینی	CNG	گازوئیلی	برقی، هیبریدی
کامیون و کامیونت	۷۲۸،۹۳۹	۵۷،۴۰۷	۱۸۳،۶۵۳	۴۸۷،۸۷۹	
تریلی و کامیون یدک کش	۱۷۴،۶۱۶	۱	۱	۱۷۴،۶۱۴	
جمع کل	۲۱،۱۴۴،۳۹۵	۱۶،۰۹۴،۱۱۸	۴،۱۴۳،۵۶۱	۸۹۰،۵۶۷	۱۶،۱۴۵
موتورسیکلت	-	۵۰،۴۰،۰۰۰			

مأخذ: شرکت ملی پخش فراورده‌های نفتی.

جدول ۵. میزان مصرف سوخت خودروها در سال ۱۳۹۶

مصرف کل			کل خودروها
گازوئیل مصرفی / لیتر	بنزین مصرفی / لیتر	مترمکعب CNG	نوع
۱۷	۶،۵۹۸،۰۳۱	۳،۰۸۵،۵۱۱	تاکسی
۴،۲۱۴	۵۳،۴۶۰،۴۱۴	۵،۹۶۷،۳۷۵	سواری
۶۵۴،۶۲۴	۱۸،۵۶۸،۳۱۲	۸،۶۴۶،۷۲۳	وانت
-	۱۵۲،۹۹۸	۵۳۹	آمبولانس
۵،۱۴۹،۱۴۴	۵۲۰	۶۲۹،۵۱۲	اتوبوس
۷،۳۱۰،۷۰۰	۵۰،۱۶۰	۱،۱۴۰	مینی بوس
۹،۵۱۳،۶۴۱	۳،۸۰۵،۴۴۲	۲،۳۸۷،۴۸۹	کامیون و کامیونت
۲۷،۵۰۱،۷۰۵	۱۰۵	۱۰۵	تریلی و کامیون کشنده
-	۵۰،۴۰،۰۰۰	-	موتورسیکلت
۵۰،۱۳۴،۰۴۴	۸۷،۶۷۵،۹۸۲	۲۰،۷۱۸،۳۹۴	جمع کل

مأخذ: همان.

از مجموع ۱۶ میلیون وسیله نقلیه بنزین‌سوز (شامل تاکسی، سواری، وانت، آمبولانس، اتوبوس، مینی‌بوس، کامیون و کامیونت، تریلی و یدک‌کش)، تعداد خودروهای سواری در حدود ۱۴/۴ میلیون (۹۱ درصد) و تعداد وانت‌ها در حدود ۱/۴ میلیون (۹ درصد) است (جدول ۴).

از مجموع ۷۸/۶ میلیون لیتر بنزین مصرفی، سهم خودروهای شخصی و وانت‌ها به ترتیب ۵۳/۴ میلیون لیتر (حدود ۶۱ درصد) و ۱۸/۶ میلیون لیتر (بیش از ۲۰ درصد) در روز است. به عبارت دیگر وانت‌بارها با سهم ۹ درصد از نظر تعداد خودروها بیش از ۲۰ درصد مصرف را به خود اختصاص داده‌اند. ضمن اینکه سهم موتورسیکلت‌ها نیز حدود ۵ میلیون لیتر در روز و سهم تاکسی‌ها بیش از ۶/۶ میلیون لیتر در روز است. در واقع، خودروهای سواری (شامل خودروهای شخصی، دولتی و تاکسی‌های اینترنتی) فقط ۶۰ درصد مصرف بنزین را به خود اختصاص

داده‌اند و سیاستگذاری صحیح درباره بنزین مستلزم توجه به این موضوع است که بیش از ۴۰ درصد مصرف بنزین در حمل‌ونقل عمومی صورت می‌گیرد (جدول).

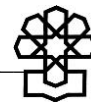
نکته بعد اینکه بخشی از مصرف بالای بنزین در کشور (بدون در نظر گرفتن وضعیت ترافیکی که منجر به افزایش مصرف سوخت می‌گردد)، حاصل تکنولوژی خودروسازهای داخلی است که نسبت به اغلب خودروهای خارجی، مصرف بالاتری دارند. عمده خودروهای تولید شده در داخل کشور در سال ۱۳۹۶ و میزان مصرف سوخت آنها به شرح جدول ۶ بوده است.

جدول ۶. تعداد و میزان مصرف اسمی انواع خودرو در کشور در سال ۱۳۹۶

تعداد خودرو	مصرف سوخت (لیتر در ۱۰۰ کیلومتر)	خودرو
۴۳۰۸۸	۷,۷۵	دنا
۱۰۰۹۱۰	۷/۵۴	سمند ال ایکس بنزینی
۱۷۹۲۸۱	۷/۴۴	پژو ۲۰۶ اس دی بنزینی
۱۴۵۴۰۰	۹	پژو ۴۰۵
۹۴۷۲۳	۸/۱۵	پژو پارس
۷۵۲۹۷	۶/۹	تندر ۹۰
۲۸۵۸۶۹	۶/۴۴	سایپا ۱۱۱
۱۸۶۸۹۹	۶/۹۵	تیبا
۴۳۷۶۴	۷/۲	چری تیگو ۳ دستی (ام وی ام ایکس ۳۳)
۱۱۵۵۲۳۱	-	جمع

مأخذ: دفتر صنایع خودرو و نیرومحرکه، وزارت صنعت، معدن و تجارت.

هرچند مصرف واقعی خودروهای مذکور بیشتر از ارقام مندرج در جدول ۶ است، اما همان مصرف اسمی خودروهای داخلی نسبت به مشابه‌های اروپایی و ژاپنی بالاتر بوده و عمده شهرنشینان شهرهای بزرگ که در دهک ۹ و ۱۰ نیز قرار دارند، مصرف‌کنندگان همین خودروها هستند. موضوع بعدی اینکه علی‌رغم آنکه سهم دهک اول از یارانه انرژی ۵/۰۶ درصد بوده و از سایر دهک‌ها کمتر است، نسبت یارانه انرژی به هزینه کل خانوار در این دهک، با ۱۵ درصد بیشترین مقدار را به خود اختصاص می‌دهد، به آن معنی که معیشت دهک اول به نسبت سایر دهک‌ها به مراتب به یارانه انرژی بیشتر وابسته است و در صورت افزایش قیمت‌ها بیش از سایر دهک‌ها متأثر خواهد شد. در سوی مخالف، بدیهی است که دهک دهم بیشترین بهره‌مندی را از یارانه انرژی دارد، اما نسبت آن به سایر هزینه‌های این دهک تنها ۵ درصد است، یعنی اختصاص یارانه انرژی به دهک دهم نسبتاً تأثیر اندکی در زندگی افراد این دهک خواهد داشت. به همین ترتیب نسبت یارانه به هزینه زندگی دهک نهم و هشتم به ترتیب ۸ درصد و ۹ درصد است.

۵. یارانه انرژی و اشکالات در نحوه محاسبه آن

در اقتصاد ایران به طور متوسط، هر روز اندکی بیش از ۲/۲ میلیون بشکه نفت خام و میعانات گازی و ۵۴۰ میلیون متر مکعب گاز طبیعی به داخل کشور تزریق می‌شود. این تزریق از طریق شرکت‌هایی صورت می‌گیرند که نفت و گاز را ارزان‌تر از قیمت صادراتی تحویل گرفته و محصولات دیگری مثل برق، بنزین یا گازوئیل و... تولید کرده و آن‌ها را به قیمت تکلیفی به مصرف‌کنندگان تحویل می‌دهند. این فرایند منجر به ایجاد مفهوم یارانه انرژی شده است. یارانه انرژی به دو صورت کلی تقسیم‌بندی می‌شود: پنهان (ضمنی)^۱ و آشکار (صریح)^۲.

یارانه پنهان انرژی: مابه‌التفاوت ارزش نفت و گاز مصرف شده در داخل کشور بر اساس قیمت مرجع و جوهری که از مردم بابت مصرف آنها دریافت می‌شود. این مفهوم در واقع عدم النفع دولت از ارزان فروشی نفت و گاز در داخل کشور است. یارانه آشکار انرژی: جوهری است که دولت به‌طور واقعی بابت کاهش قیمت انرژی پرداخت می‌کند.

۵-۱. نکات محاسبه یارانه پنهان

تاکنون روش‌های مختلفی برای محاسبه یارانه ضمنی ارائه شده است که از جمله آنها می‌توان به محاسبه یارانه براساس مابه‌التفاوت قیمت نفت و گاز صادراتی و فروش داخل و یا براساس مابه‌التفاوت قیمت مرجع^۳ فرآورده‌ها و فروش داخل اشاره کرد.

مهم‌ترین اشکالات وارده به این روش‌ها به‌شرح زیر است:

• در این روش‌ها، فرض شده است کل انرژی مصرفی در داخل می‌تواند در خارج از کشور به فروش برسد، اما آیا کشور توانایی صادرات این حجم از منابعی که در داخل کشور مصرف می‌شود را علی‌الخصوص در شرایط تحریمی دارد؟ به‌عنوان مثال، مقدار مصرف داخلی گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷ حدود ۲۰۹ میلیارد متر مکعب بوده است. آیا در صورتی که این گاز در داخل کشور مصرف نمی‌شد، آیا توان صادرات این حجم از گاز وجود داشت؟ اگر توان صادرات گاز طبیعی وجود دارد، چرا روزانه حدود ۴۲ میلیون مترمکعب گاز فلر (مهدوی و طاهری فر، ۱۳۹۷) تقریباً بیشتر از صادرات گاز طبیعی به ترکیه و عراق) سوزانده می‌شود؟ در مورد صادرات برق، آیا اساساً امکان فنی صادرات بیشتر برق به کشورهای همسایه در شرایط کنونی وجود دارد؟

• تعیین قیمت مرجع، چالش برانگیزترین موضوع محاسبه یارانه پنهان است. در مورد حامل‌هایی مانند بنزین که قیمت‌های جهانی دارند، در نظر گرفتن قیمت فوب خلیج فارس به‌عنوان قیمت مرجع

1. Implicit Subsidies
2. Explicit Subsidy
3. Refrencen Price

(که به نوعی همان هزینه فرصت است) قابل پذیرش است؛ اما در مورد حامل‌هایی مانند گاز طبیعی و برق که قیمت منطقه‌ای دارند، تعیین نرخ مرجع دشوار می‌شود. به‌عنوان مثال، صادرات گاز به هر کشور مختص آن کشور و قیمت آن طبق قرارداد خاص تعیین می‌شود؛ بدین صورت که ممکن است فروش گاز طبیعی به ترکیه با قیمت x سنت به ازای هر مترمکعب انجام شود، اما صادرات به کشور عراق با قیمت y سنت صورت گیرد و لزوماً x و y با یکدیگر برابر نیستند. به‌طور کلی، کالاهایی مانند نفت، بنزین، نفت-گاز که قابلیت حمل بر روی کشتی را داشته باشند، قیمت‌های جهانی دارند، اما کالاهایی مانند گاز طبیعی^۱ یا برق که این قابلیت را ندارند، قیمت به‌صورت محلی^۲ تعیین می‌شود. در اغلب گزارش‌هایی که به محاسبه یارانه پنهان پرداخته‌اند، مبنای محاسبه یارانه گاز طبیعی، قیمت‌های صادراتی گاز به ترکیه بوده و بدون توجه به میانگین قیمت گاز صادراتی کشور و بدون توجه به قیمت گاز منطقه خاورمیانه که معمولاً بر اساس قیمت گاز هاب منا^۳ تعیین می‌شود، یارانه گاز طبیعی به‌طور غیرواقعی گاهی تا حدود ۵۰ میلیارد دلار هم محاسبه شده است.

• نرخ ارز مبنای تبدیل قیمت فروش انرژی موضوعی به شدت اختلاف‌برانگیز است. با توجه به چند نرخ بودن قیمت ارز، ارز دولتی، ارز بر مبنای سامانه نیما، ارز آزاد، قیمت ارز در بودجه و ... ارقام متفاوتی برای یارانه به‌دست می‌آید. متفاوت بودن این اعداد صرف تفاوت داشتن اعداد با یکدیگر نیست، بلکه در سیاستگذار تصورات متفاوت و بعضاً متناقضی ایجاد می‌کند.

• کلیه فراورده‌های نفتی به نوعی کالا محسوب می‌شوند که بنزین هم از آن مستثنا نیست. دلیل آنکه قیمت بنزین بر مبنای قیمت فوب خلیج فارس سنجیده می‌شود، اما دیگر کالاهایی که در بازار وجود دارند، مستقل از قیمت فوب بوده و هیچ ارتباطی با آن ندارند چیست؟ اساساً زمانی که بحث از فراورده‌های نفتی می‌شود، حتماً مبنا قرار دادن قیمت‌های فوب با آنها مطرح می‌شود، اما قیمت سایر کالاها با تورم داخلی سنجیده می‌شود. مثلاً گفته می‌شود که تورم ۲۰ درصدی روی قیمت کلیه کالاها تأثیرگذار بوده و افزایش قیمتی معادل ۲۰ درصد به آنها اعمال می‌شود؛ اما در مورد فراورده‌های نفتی تورم ۲۰ درصدی محلی از اعراب ندارد و به‌ویژه در مورد بنزین، همواره قیمت فوب مبنای سنجش قرار می‌گیرد. چرا در محاسبه بنزین، تورم ۲۰ درصدی نسبت به بنزین ۱۰۰۰ تومانی در نظر گرفته نمی‌شود؟

• پیوند زدن محاسبه یارانه انرژی با ارز خارجی نمی‌تواند تصویر دقیقی از اقتصاد کشور نشان دهد، همان‌طور که پیوند زدن شاخص‌های اقتصاد کشور با قیمت دلار، تصور نادرستی را در ذهن سیاستگذار ایجاد می‌کند. برای مثال، تولید ناخالص داخلی سرانه به قیمت ثابت سال ۱۳۷۶، در سال ۱۳۹۲ کمتر

۱. هر چند استفاده از LNG (گاز طبیعی مایع) این قابلیت را دارد که بازار گاز را به سمت قیمت‌های بین‌المللی پیش ببرد و البته ایران با توجه به اینکه هنوز نتوانسته در بخش LNG تولید قابل توجهی داشته باشد، عملاً این قابلیت را هنوز ندارد.

۲. Local

۳. MENA

از ۸ میلیون ریال بود که نسبت به سال ۱۳۸۰ (که این رقم در آن سال بیش از ۵ میلیون ریال بود) رشد قابل توجهی داشته است، اما محاسبه این شاخص بر مبنای دلار روند معکوسی را نشان می‌دهد، به گونه‌ای که تولید ناخالص داخلی سرانه براساس قیمت اسمی دلار از حدود ۵۰۰ دلار در سال ۱۳۸۰ به حدود ۲۰۰ دلار در سال ۱۳۹۲ کاهش یافته است. بنابراین محاسبه و ارزیابی شاخص‌های اقتصادی با قیمت دلار به هیچ عنوان نمی‌تواند معیار درستی باشد. البته برای اقتصادی که ثبات دارد و قیمت بازاری دلار و قیمت دلار براساس برابری قدرت خرید به هم نزدیک است، محاسبه یارانه براساس قیمت بازار می‌تواند قابل قبول باشد.

• بزرگ شدن یارانه پنهان با افزایش نرخ ارز اساساً چیزی جز تأثیر کاهش ارزش پول ملی نیست. به عبارت دیگر، بدون اینکه در زندگی واقعی مردم و میزان مصرف انرژی آنها تغییر خاصی رخ داده باشد، ناگهان یارانه پنهان چند برابر می‌شود. در سناریوهای مختلف قیمت ارز، در برخی موارد دولت به مردم یارانه می‌پردازد و در حالت دیگر، مردم نه تنها از دولت یارانه دریافت نمی‌کنند، بلکه به دولت مالیات پرداخت می‌کنند.

در جدول ۷، با فروض تقریبی برای مصرف و قیمت، اگر نرخ ارز ۴۲۰۰ تومان می‌ماند، یارانه‌ای که به مصرف داخلی نفت در سال ۱۳۹۷، تعلق گرفته ۴۱/۸ میلیارد دلار و در نرخ ارز ۱۱۰۰۰ تومانی بیش از ۴۹ میلیارد دلار است.

جدول ۷. یارانه پنهان مصرف داخلی نفت در سال ۱۳۹۷

شرح	با نرخ هر دلار ۴/۲ هزار تومان	با نرخ هر دلار ۸ هزار تومان	با نرخ هر دلار ۱۱ هزار تومان
میانگین مصرف داخلی پالایشگاهی روزانه نفت خام و میعانات گازی (میلیون بشکه)	۲/۲۷	۲/۲۷	۲/۲۷
مقدار فروش سالیانه داخلی نفت (میلیون بشکه)	۸۲۹	۸۲۹	۸۲۹
قیمت تقریبی هر بشکه نفت صادراتی ایران (دلار بشکه)	۶۵	۶۵	۶۵
درآمد ممکن از فروش داخلی نفت براساس قیمت صادراتی (میلیارد دلار)	۵۳،۸۶	۵۳،۸۶	۵۳،۸۶
دریافتی خزانه از فروش داخلی نفت (میلیارد ریال)	۵۰۸،۳۱۳	۵۰۸،۳۱۳	۵۰۸،۳۱۳
درآمد حاصل شده از فروش داخلی نفت (میلیارد دلار)	۱۲،۱۰	۶،۳۵	۴،۶۲
قیمت فروش داخل هر بشکه نفت (دلار بشکه)	۱۵	۸	۶
یارانه ضمنی نفت (میلیارد دلار)	۴۱،۸	۴۷،۵	۴۹،۲
یارانه ضمنی نفت (میلیارد ریال)	۱،۷۵۳،۶۲۹	۳،۸۰۰،۱۴۷	۵،۴۱۵،۸۲۰

مأخذ: محاسبه تحقیق.

در مورد یارانه پنهان گاز طبیعی نیز جدول ۸ گویاست. اگر نرخ ارز ۴۲۰۰ تومان می‌ماند، یارانه‌ی ضمنی مصرف داخلی گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷، ۱۳/۶ میلیارد دلار بوده و در نرخ ارز ۱۱۰۰۰ تومانی یارانه پنهان گاز حدود ۱۹ میلیارد دلار است.

جدول ۸. یارانه پنهان مصرف داخلی گاز در سال ۱۳۹۷

شرح	با نرخ هر دلار ۴/۲ هزار تومان	با نرخ هر دلار ۸ هزار تومان	با نرخ هر دلار ۱۱ هزار تومان
مصرف سالیانه گاز طبیعی در داخل کشور (میلیارد مترمکعب)	۱۹۸	۱۹۸	۱۹۸
قیمت تقریبی گاز منطقه‌ای (دلار مترمکعب)	۰/۱۱	۰/۱۱	۰/۱۱
درآمد ممکن از فروش داخلی گاز طبیعی براساس قیمت منطقه‌ای (میلیارد دلار)	۲۱,۷۷	۲۱,۷۷	۲۱,۷۷
دریافتی خزانه از فروش داخلی گاز طبیعی (میلیارد ریال)	۱۴۵,۰۱۰	۱۴۵,۰۱۰	۱۴۵,۰۱۰
دریافتی خزانه از فروش داخلی برق ^۱ (میلیارد ریال)	۱۹۹,۱۱۲	۱۹۹,۱۱۲	۱۹۹,۱۱۲
درآمد حاصل شده از فروش داخلی گاز طبیعی و برق (میلیارد دلار)	۸,۱۹	۴,۳۰	۳,۱۳
میانگین قیمت فروش داخلی گاز طبیعی (دلار به ازای هر مترمکعب)	۰,۰۴۱	۰,۰۲۲	۰,۰۱۶
یارانه ضمنی گاز طبیعی (میلیارد دلار)	۱۳/۶	۱۷/۴۷	۱۸/۶
یارانه ضمنی گاز طبیعی (میلیارد ریال)	۵۷۰,۱۳۹	۱,۳۹۷,۳۲۸	۲,۰۵۰,۳۷۱

مأخذ: همان.

پس آنچه به‌عنوان یارانه پنهان در اقتصاد ایران براساس نرخ ارز محاسبه می‌شود به‌گونه‌ای است که می‌توان با افزایش بیشتر نرخ ارز، رقم یارانه ضمنی را افزایش داد بدون اینکه اتفاق خاصی در اقتصاد کشور صورت گرفته باشد. برای مثال، با نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی، یارانه پنهان حدود ۵۵ میلیارد دلار و با نرخ از ۱۱۰۰۰ تومانی یارانه پنهان حدود ۶۸ میلیارد دلار است. جدول ۹.

جدول ۹. یارانه پنهان نفت و گاز طبیعی در سال ۱۳۹۷ در قیمت‌های مختلف ارز

شرح	با نرخ هر دلار ۴/۲ هزار تومان	با نرخ هر دلار ۸ هزار تومان	با نرخ هر دلار ۱۱ هزار تومان
یارانه ضمنی نفت و گاز طبیعی (میلیارد دلار)	۵۵/۳	۶۵	۶۷/۹
یارانه ضمنی نفت و گاز طبیعی (میلیارد ریال)	۲,۳۲۳,۷۶۸	۵,۱۹۷,۴۷۵	۷,۴۶۶,۱۹۱
یارانه ضمنی نفت و گاز طبیعی (هزار میلیارد تومان)	۲۳۲	۵۲۰	۷۴۷

مأخذ: همان.

• نکته قابل توجه در محاسبات جدول ۹ این است که در سرجمع یارانه پنهان ۶۸ میلیارد دلاری، همه ناکارآمدی بخش عرضه انحصاری دولتی انرژی شامل کارایی پایین پالایشگاه‌ها و نیروگاه‌ها و اتلاف در شبکه انتقال و توزیع به‌عنوان یارانه ضمنی منظور شده است.

۱. از آنجا که برق تولید شده در ایران عمدتاً از محل تبدیل گاز طبیعی به برق بوده، در محاسبه یارانه ضمنی گاز لازم بود وجوهی که از مصرف‌کنندگان برق دریافت می‌شود، در محاسبات منظور شود. نگارندگان به این نکته واقف هستند که بخش اندکی از برق تولید شده در کشور از محل برق آبی و سایر بوده و در نتیجه رقم یارانه پنهان گاز طبیعی تقریبی است.

• در برخی روش‌ها، یارانه پنهان را اختلاف بین قیمت فروش تکلیفی با قیمت تمام شده آن در نظر می‌گیرند. اما ارزیابی قیمت تمام شده انرژی در ایران به‌ویژه در مورد فراورده‌های نفتی تاکنون به‌طور دقیق انجام نشده است؛ هر چند که در مورد بنزین و نیز در بخش برق، اعدادی در مورد هزینه تمام شده هر کیلووات ساعت برق ارائه شده است، اما با توجه به ویژگی‌های خاصی که صنعت برق دارد، قابل استناد نیستند. برای مثال، در نظر گرفتن کل هزینه مصرف شده (حقوق و دستمزد، استهلاک، قیمت نفت خام - که البته با شرکت ملی نفت تهاتر می‌شود، هزینه‌های پالایش و...) به ازای کل حجم فراورده‌های نفتی و تقسیم آن دو بر هم نمی‌تواند به‌طور دقیق هزینه تمام شده را در مورد حامل‌ها بیان کند، چرا که در بین خود فراورده‌های نفتی، هزینه پالایش بنزین بیش از مازوت، قیر و نفت‌گاز است و میانگین‌گیری برای قیمت تمام شده، هزینه‌های فراورده‌ها را به تفکیک نمی‌تواند بیان کند. همچنین هزینه‌های مربوط به سرمایه‌گذاری و استهلاک نیز به شکل مطلوبی لحاظ نمی‌شود. برای محاسبه یارانه واقعی برای مثال در مورد بنزین، باید قیمت نفت خام، هزینه پالایش نفت و تبدیل به فراورده، میزان هدررفت نفت در تولید فراورده، هزینه‌های مربوط به توزیع و پخش، مقدار تبخیر بنزین و سایر عوامل را در نظر گرفت و عملاً در ایران این اعداد محاسبه نمی‌شوند و اعدادی هم که گه‌گاه گزارش می‌شوند، با واقعیت اختلاف دارند. بنابراین می‌توان گفت محاسبه قیمت تمام شده تاکنون به‌طور علمی و قابل استناد انجام نشده است. همین اختلافات زمانی که در حجم روزانه مصرف داخل کشور ضرب شوند، بسیار قابل توجه خواهند بود. حال فرض کنید که بخواهیم یارانه را در مدت زمان یک سال محاسبه کنیم یا به‌صورت تجمعی در یک بازه ۵ یا ۱۰ ساله!

۲-۵. نکات محاسبه یارانه آشکار انرژی

یارانه واقعی انرژی از دو بخش تشکیل شده است:

- اول، مبالغی که از حساب ذخیره ارزی به شرکت‌های تولید و توزیع‌کننده انرژی بابت ارزان‌فروشی انرژی پرداخت شده است. جدول ۱۰ برداشت از حساب ذخیره ارزی خارج از سقف ماده‌واحد به‌منظور پرداخت یارانه انرژی به شرکت‌های توانیر، ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی و ملی گاز ایران را نشان می‌دهد.

جدول ۱۰. برداشت از حساب ذخیره ارزی در سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۷ بابت پرداخت به شرکت‌ها

(میلیارد ریال)

سال	عملکرد	عملکرد	عملکرد	برآورد عملکرد	شرح
۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۷	برداشت از حساب ذخیره ارزی خارج از سقف ماده‌واحد به‌منظور پرداخت یارانه انرژی به شرکت‌ها
۱۸۰۱۶	۲۰۲۹۷	۴۱۶۴۶	۶۰۰۰۰		

مأخذ: همان.

- دوم، مبالغی که برای واردات فراورده‌های نفتی (و یا گاز طبیعی) و توزیع آنها در داخل

کشور (به قیمت‌های تکلیفی) چه از طریق بودجه سالیانه و چه خارج از آن اختصاص می‌یابد.

جمع‌بندی

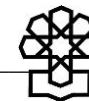
تعیین قیمت مرجع، چالش‌برانگیزترین موضوع محاسبه یارانه پنهان است. در مورد حامل‌هایی مانند بنزین که قیمت‌های جهانی دارند، در نظر گرفتن قیمت فوب خلیج فارس به‌عنوان قیمت مرجع (که به نوعی همان هزینه فرصت است) قابل پذیرش است؛ اما در مورد حامل‌هایی مانند گاز طبیعی و برق که قیمت منطقه‌ای دارند، تعیین نرخ مرجع دشوار می‌شود.

فرض محاسبه یارانه ضمنی بر این اساس استوار است که کشور ظرفیت صادرات کل انرژی مصرفی را به خارج از کشور دارد، مثلاً در صورتی که برق در داخل کشور مصرف نمی‌شد تماماً به کشورهای اطراف صادر خواهد شد، در حالی که در عمل صحت این فرض محل تردید است.

به‌علاوه، مبنا قرار دادن قیمت دلاری حامل‌های انرژی، با توجه به بی‌ثباتی نرخ ارز منجر به تغییرات شدید در یارانه ضمنی شده و همواره اختلاف قیمتی بین داخل و خارج از کشور پدید می‌آید. چرخه بی‌پایان افزایش قیمت انرژی به بهانه پوشش یارانه ضمنی، افزایش نرخ ارز و ایجاد شکاف قیمتی جدید ادامه خواهد داشت و لازم است از اساس ارتباط قیمت داخلی انرژی به عامل به شدت بی‌ثبات نرخ ارز محدود شود. همچنین، بزرگ شدن یارانه پنهان با افزایش نرخ ارز اساساً چیزی جز تأثیر کاهش ارزش پول ملی نیست. به‌عبارت دیگر، با افزایش نرخ ارز بدون اینکه در زندگی واقعی مردم و میزان مصرف انرژی آنها تغییر خاصی رخ داده باشد، ناگهان یارانه پنهان چند برابر می‌شود.

با توجه به سهم کم خانوار از یارانه هیدروکربوری، اولویت سیاستگذاری در مورد یارانه ضمنی باید اولاً در مورد نیروگاه‌های کشور و سپس در بخش خانگی باشد. همچنین بیش از سه‌چهارم یارانه ضمنی هیدروکربوری به غیرخانوار اختصاص داشته و در واقع انرژی ارزان‌مهم‌ترین روش حمایت دولت از تولید در ایران است و واکنش تولیدکنندگان به تغییر قیمت انرژی کاملاً وابسته به امکان فنی، مالی و اقتصادی آنها بوده و در شرایط کنونی، افزایش قیمت انرژی برای تولیدکنندگان منجر به افزایش قیمت محصولات و در صورت نداشتن امکان افزایش قیمت، منجر به کاهش تولید خواهد شد.

با توجه به حساسیت شدید اجتماعی در مورد قیمت بنزین، می‌توان تغییرات قیمت انرژی را از حامل‌هایی که کمترین واکنش اجتماعی را خواهد داشت شروع کرد. این حامل‌ها باید کمترین سهم در مجموع یارانه‌ها را داشته باشد. گاز مایع و نفت سفید از این ویژگی برخوردار بوده و می‌توانند در اولویت افزایش قیمت و شروع فرایند حذف یارانه انرژی قرار گیرند.

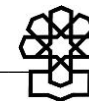

پیوست‌ها

پیوست ۱ - یارانه گاز طبیعی در سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۵

سال	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
فروش داخلی گاز طبیعی (میلیارد ریال)											
خانگی	۲۹۵۲	۴۵۵۱	۴۳۴۶	۳۳۹۰	۱۲۰۴۸	۲۳۷۷۰	۲۱۳۳۲	۳۷۲۸۸	۴۵۷۲۶	۵۲۲۱۴	۵۷۶۴۲
تجاری	۶۲۳	۱۳۷۰	۱۳۱۷	۱۳۹۱	۴۸۴۸	۵۴۹۴	۱۷۱۰	۸۸۰۳	۸۹۱۷	۸۸۲۸	۱۰۷۷۰
صنعت	۳۶۳۶	۳۷۴۹	۵۵۵۴	۶۱۱۲	۱۳۹۸۵	۳۱۷۳۴	۳۴۲۹۳	۳۷۵۳۸	۷۷۷۶۰	۶۶۴۹۷	۸۰۴۶۵
کشاورزی	۷	۲۸	۳۷	۶۴	۱۴۲	۴۲۰	۲۷۷۹	۷۶۵	۱۱۱۸	۱۸۸۶	۱۶۲۴
حمل‌ونقل	۴۲	۸۳	۱۴۷	۲۷۶	۸۰۱	۱۵۳۲۰	۱۶۹۱۶	۱۷۳۲۶	۳۱۷۹۳	۳۳۳۸۶	۳۴۴۲۵
نیروگاه‌ها	۱۰۱۷	۱۷۸۵	۲۱۲۷	۲۱۱۶	۷۵۷۶	۲۹۴۵۸	۲۸۶۳۷	۲۵۸۲۸	۳۵۲۲۵	۴۷۱۲۸	۴۹۳۴۷
جمع	۸۲۷۷	۱۱۵۶۶	۱۳۵۲۸	۱۳۳۴۹	۳۹۴۰۰	۱۰۶۱۹۶	۱۰۵۶۶۷	۱۲۷۵۴۸	۲۰۰۵۳۹	۲۰۹۹۳۹	۲۳۴۲۷۳
ارزش منطقه‌ای گاز طبیعی											
خانگی	۲۲۰۶۴	۱۲۱۶۷۳	۸۵۸۴۴	۴۷۹۷۸	۱۳۴۸۵۳	۱۹۴۲۸۳	۴۷۱۹۲۹	۴۹۲۶۰۲	۵۳۲۴۲۰	۲۹۸۶۵۶	۳۰۰۰۳۳
تجاری	۲۹۶۰	۱۶۳۰۲	۱۱۹۰۴	۶۵۷۹	۱۹۵۵۱	۲۸۳۸۹	۶۹۷۸۴	۷۱۳۸۳	۸۰۸۸۵	۴۴۵۵۴	۴۵۹۳۵

سال	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
صنعت	۱۵۶۹۹	۹۲۹۶۹	۷۷۸۷۵	۴۴۶۹۵	۱۱۰۸۴۵	۱۶۹۸۴۷	۴۵۶۷۳۹	۵۴۸۴۹۲	۶۲۲۸۲۱	۳۲۲۲۰۹	۳۰۵۱۴۶
کشاورزی	۳۲	۵۳۲	۵۲۰	۴۶۶	۱۵۵۹	۲۷۲۱	۹۰۳۲	۱۱۵۷۹	۱۵۸۹۶	۱۰۵۱۷	۱۱۵۰۱
حمل و نقل	۳۱۲	۳۱۲۸	۴۰۹۴	۳۹۹۱	۱۸۲۹۱	۲۷۵۴۷	۸۱۳۴۴	۴۰۶۶۹۸	۸۳۳۱۴	۴۷۵۷۴	۴۴۷۰۸
نیروگاه‌ها	۲۰۷۵۱	۱۰۸۸۹۳	۹۵۸۹۲	۴۹۷۵۱	۱۵۰۲۸۴	۱۷۲۸۴۹	۴۸۰۶۳۱	۷۳۴۵۰	۵۹۳۴۲۲	۳۷۷۷۲۸	۳۶۰۴۹۱
جمع	۶۱۸۱۸	۳۴۳۴۹۷	۲۷۶۱۲۹	۱۵۳۴۶۰	۴۳۵۳۸۳	۵۹۵۶۳۶	۱۵۶۹۴۵۹	۱۶۰۴۲۰۴	۱۹۲۸۷۵۸	۱۱۰۱۲۳۸	۱۰۶۷۸۱۴
یارانه											
خانگی	۱۹۱۱۲	۱۱۷۱۲۲	۸۱۴۹۸	۴۴۵۸۸	۱۲۲۸۰۵	۱۷۰۵۱۳	۴۵۰۵۹۷	۴۵۵۳۱۴	۴۸۶۶۹۴	۲۴۶۴۴۲	۲۴۲۳۹۱
تجاری	۲۳۳۷	۱۴۹۳۲	۱۰۵۸۷	۵۱۸۸	۱۴۷۰۳	۲۲۸۹۵	۶۸۰۷۴	۶۲۵۸۰	۷۱۹۶۸	۳۵۷۲۶	۳۵۱۶۵
صنعت	۱۲۰۶۳	۸۹۲۲۰	۷۲۳۲۱	۳۸۵۸۳	۹۶۸۶۰	۱۳۸۱۱۳	۴۲۲۴۴۶	۵۱۰۹۵۴	۵۴۵۰۶۱	۲۵۵۷۱۲	۲۲۴۶۸۱
کشاورزی	۲۵	۵۰۴	۴۸۳	۴۰۲	۱۴۱۷	۲۳۰۱	۶۲۵۳	۱۰۸۱۴	۱۴۷۷۸	۸۶۳۱	۹۸۷۷
حمل و نقل	۲۷۰	۳۰۴۵	۳۹۴۷	۳۷۱۵	۱۷۴۹۰	۱۲۲۲۷	۶۴۴۲۸	۳۸۹۳۷۲	۵۱۵۲۱	۱۴۱۸۸	۱۰۲۸۳
نیروگاه‌ها	۱۹۷۳۴	۱۰۷۱۰۸	۹۳۷۶۵	۴۷۶۳۵	۱۴۲۷۰۸	۱۴۳۳۹۱	۴۵۱۹۹۴	۴۷۶۲۲	۵۵۸۱۹۷	۳۳۰۶۰۰	۳۱۱۱۴۴
جمع	۵۳۵۴۱	۳۳۱۹۳۱	۲۶۲۶۰۱	۱۴۰۱۱۱	۳۹۵۹۸۳	۴۸۹۴۴۰	۱۴۶۳۷۹۲	۱۴۷۶۶۵۶	۱۷۲۸۲۱۹	۸۹۱۲۹۹	۸۳۳۵۴۱
درصد یارانه خانگی	۳۶	۳۵	۳۱	۳۲	۳۱	۳۵	۳۱	۳۱	۲۸	۲۸	۲۹

سال	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
درصد یارانه تجاری	۴	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۴	۴	۴	۴
درصد یارانه صنعت	۲۳	۲۷	۲۸	۲۸	۲۴	۲۸	۲۹	۳۵	۳۲	۲۹	۲۷
درصد یارانه کشاورزی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱
درصد یارانه حمل و نقل	۱	۱	۲	۳	۴	۲	۴	۲۶	۳	۲	۱
درصد یارانه نیروگاهها	۳۷	۳۲	۳۶	۳۴	۳۶	۲۹	۳۱	۳	۳۲	۳۷	۳۷
نرخ تسعیر ارز	۹۲۰۰	۹۴۰۰	۹۵۷۴	۹۵۰۰	۹۸۵۰	۱۰۵۰۰	۲۴۵۰۰	۲۴۷۷۰	۲۶۵۰۰	۲۸۵۰۰	۲۹۹۷۰
یارانه خانگی میلیارد دلار	۲/۱	۱۲/۵	۸/۵	۴/۷	۱۲/۵	۱۶/۲	۱۸/۴	۱۸/۴	۱۸/۴	۸/۶	۸/۱
یارانه تجاری میلیارد دلار	۰/۳	۱/۶	۱/۱	۰/۵	۱/۵	۲/۲	۲/۸	۲/۵	۲/۷	۱/۳	۱/۲
یارانه صنعت میلیارد دلار	۱/۳	۹/۵	۷/۶	۴/۱	۹/۸	۱۳/۲	۱۷/۲	۲۰/۶	۲۰/۶	۹/۰	۷/۵
یارانه کشاورزی میلیارد دلار	۰/۰	۰/۱	۰/۱	۰/۰	۰/۱	۰/۲	۰/۳	۰/۴	۰/۶	۰/۳	۰/۳
یارانه حمل و نقل میلیارد دلار	۰/۰	۰/۳	۰/۴	۰/۴	۱/۸	۱/۲	۲/۶	۱۵/۷	۱/۹	۰/۵	۰/۳
یارانه نیروگاهها میلیارد دلار	۲/۱	۱۱/۴	۹/۸	۵/۰	۱۴/۵	۱۳/۷	۱۸/۴	۱/۹	۲۱/۱	۱۱/۶	۱۰/۴
مجموع یارانه میلیارد دلار	۵/۸	۳۵/۳	۲۷/۴	۱۴/۷	۴۰/۲	۴۶/۶	۵۹/۷	۵۹/۶	۶۵/۲	۳۱/۳	۲۷/۸

مأخذ: ترازنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۹۵، ص ۵۴۷.

پیوست ۲ - قیمت داخلی گاز طبیعی در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵ (ریال / متر مکعب)

۱۳۹۱		۱۳۹۰		۱۳۸۹		۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۵ ماهه	۷ ماهه	۵ ماهه	۷ ماهه	۳ ماهه	۹ ماهه			
۷۰۰	۱۲۰۰	۷۰۰	۱۲۰۰	۷۰۰	۱۳۲	۸۱/۸۸	۱۱۲/۵	خانگی
۱۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۲۸۰	۲۵۰	۲۵۰	تجاری
۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰	۱۸۸/۵	۱۵۸/۵	۱۵۸/۵	صنعت
۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰	۸۰۰	۷۹/۳	۴۹/۳	۴۹/۳	نیروگاه
۱۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰۰	۱۰۰۰	۷۲۰	۶۹۰	۶۹۰	عمومی
۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۶۰۰	۷۸/۷۵	۴۸/۷۵	۴۸/۷۵	تجاری
۲۶۰۰	۲۶۰۰	۲۶۰۰	۲۶۰۰	۲۶۰۰	۱۱۰	۸۰	۸۰	حمل و نقل
۶۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۶۰۰	۱۸۸/۵	۱۵۸/۵	۱۵۸/۵	کشاورزی

۱۳۹۵		۱۳۹۴		۱۳۹۳		۱۳۹۲		
۵ ماهه	۷ ماهه	۵ ماهه	۷ ماهه	۵ ماهه	۷ ماهه	۵ ماهه	۷ ماهه	قیمت داخلی گاز طبیعی
۹۶۶	۱۵۰۰	۹۶۶	۱۵۰۰	۸۴۰	۱۴۴۰	۷۰۰	۱۲۰۰	خانگی
۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰۰	تجاری
۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۷۰۰	۷۰۰	صنعت
۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۷۰۰	۷۰۰	نیروگاه
۱۵۰۰	۳۰۰۰	۱۵۰۰	۳۰۰۰	۱۳۰۰	۲۶۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰۰	عمومی
۹۱۰	۹۱۰	۹۱۰	۹۱۰	۹۱۰	۹۱۰	۷۰۰	۷۰۰	تجاری
۴۵۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۴۵۰۰	۲۶۰۰	۲۶۰۰	حمل و نقل
۱۱۵۰	۱۱۵۰	۱۱۵۰	۱۱۵۰	۶۹۰	۱۱۵۰	۶۰۰	۱۰۰۰	کشاورزی

مأخذ: همان.

پیوست ۳ - مصرف گاز طبیعی در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵ (میلیون مترمکعب در سال)

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	
۵۰۳۳۹	۴۶۵۷۴	۴۵۱۴۹	۴۴۶۹۰	۴۰۱۳۰	۴۴۰۵۵	۴۰۸۶۸	۴۱۳۹۶	۳۸۶۲۹	خانگی
۲۷/۴	۲۷/۱	۲۷/۶	۳۰/۷	۲۸/۲	۳۰/۵	۲۹/۰	۳۱/۳	۳۱/۱	درصد مصرف خانگی
۷۶۲۲	۷۰۰۰	۶۸۵۹	۶۴۷۶	۵۹۳۴	۶۴۳۷	۵۹۲۵	۵۶۷۶	۵۳۵۷	تجاری عمومی، ویژه و خدمات
۷۶۱۰	۷۳۶۱	۷۰۶۵	۶۶۶۴	۶۹۱۷	۶۲۴۶	۵۵۴۳	۳۴۴۴	۱۸۴۲	حمل و نقل
۴/۱۴	۴/۳	۴/۳	۴/۶	۴/۹	۴/۳	۳/۹	۲/۶	۱/۵	درصد مصرف حمل و نقل
۵۵۴۱۶	۵۱۱۷۲	۵۲۸۱۵	۴۹۷۶۰	۴۷۷۴۷	۴۷۹۶۸	۴۲۷۳۹	۳۸۵۶۴	۳۵۰۴۳	مصارف صنعتی
									درصد مصارف صنعتی
۴۶۴۸	۴۸۷۳	۴۴۴۹/۶	۴۱۹۸/۴	۴۰۴۱	۳۶۶۴	۳۷۱۰	۳۶۳۲	۴۰۰۱	سوخت پالایشگاه های نفت و تلمبه خانه
۶۰۷	۶۰۶	۳۶۴	۷۹۰	۶۸۲	۷۳۷	۷۱۲	۶۵۴	۵۸۰	خوراک گاز واحدهای هیدروژن سازی پالایشگاه
۵۸۷۶	۵۵۱۱	۵۰۷۸	۳۹۴۴	۴۱۸۵	۴۹۸۲	۴۷۲۵	۳۸۴۵	۳۲۰۸	خوراک گاز پتروشیمی ها
۳/۲	۳/۲	۳/۱	۲/۷	۲/۹	۳/۴	۳/۳	۲/۹	۲/۶	درصد مصرف پتروشیمی
۴۴۲۸۵	۴۰۱۸۳	۴۲۹۲۳/۴	۴۰۸۲۹	۳۸۸۳۸	۳۸۵۸۵	۳۳۵۹۲	۳۰۴۳۴	۲۷۲۵۴	سایر صنایع کوچک و عمده
۱۹۷۰	۱۶۴۰	۱۳۴۸	۱۰۵۱	۷۶۸	۶۱۷	۴۷۳	۴۰۲	۲۳۴	کشاورزی
۶۰۹۴۰	۵۸۰۲۰	۵۰۳۲۲	۳۶۸۹۷	۴۰۸۷۰	۳۹۱۹۵	۴۵۵۴۴	۴۲۹۲۶	۴۳۱۵۰	نیروگاهها (وزارت نیرو و بخش خصوصی)
۳۳/۱	۳۳/۸	۳۰/۸	۲۵/۴	۲۸/۷	۲۷/۱	۳۲/۳	۳۲/۴	۳۴/۷	درصد مصرف نیروگاهها
۱۸۳۸۹۷	۱۷۱۷۶۷	۱۶۳۵۵۸	۱۴۵۵۳۸	۱۴۲۳۶۶	۱۴۴۵۱۹	۱۴۱۰۹۲	۱۳۲۴۰۹	۱۲۴۲۵۶	جمع

مأخذ: همان.

پیوست ۴- یارانه فراورده‌های نفتی در سال های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵ (میلیارد ریال)

سال	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
فروش داخلی									
گاز مایع	۱۲۷	۱۳۵	۶۰۰	۴۳۲۱	۴۱۳۸	۳۹۵۱	۴۷۵۱	۴۶۶۱	۴۹۴۳
بنزین	معمولی	۲۳۶۱۹	۴۷۲۹۲	۹۴۸۱۹	۱۰۴۵۴۴	۱۱۵۰۶۸	۱۴۷۷۸۷	۲۳۴۷۴۳	۲۶۱۴۶۳
	سوپر	۲۴۴۹۶			۴۹۰۹	۷۱۹۶	۱۱۲۵۴	۱۲۵۴۴	۱۲۱۱۵
نفت سفید	۱۱۴۴	۱۰۷۶	۶۸۶	۴۹۳۱	۴۴۹۰	۴۴۱۷	۵۵۱۶	۵۰۰۳	۴۶۵۳
نفت گاز	نیروگاه	۲۷۰	۳۳۴	۱۷۷۴۶	۲۴۶۶۰	۷۳۴۱۳	۱۱۰۲۰۱	۱۱۹۲۸	۱۲۳۵۰
	سایر	۴۸۶۳	۴۶۷۲		۴۸۳۷۶	۸۶۷۳۲		۷۱۳۵۳	۷۴۳۱۴
نفت کوره	نیروگاه	۲۵۹	۲۷۲	۱۳۲۴۸	۲۱۹۲۷	۳۶۳۶۴	۳۲۰۳۷	۹۵۵۸	۴۹۱۱
	سایر	۹۲۱	۷۰۹		۹۳۴۰	۲۵۵۰۲		۳۹۷۲	۴۰۵۸
جمع	۳۲۰۸۰	۳۰۸۱۷	۷۹۵۷۲	۲۱۳۲۸۳	۲۲۸۸۵۶	۲۵۲۸۶۶	۳۱۱۵۴۶	۳۵۳۷۶۲	۳۷۸۸۰۷
ارزش منطقه‌ای									
گاز مایع	۱۴۸۵۹	۱۲۸۸۵	۱۷۳۷۱	۲۰۳۴۴	۴۷۳۴۵	۴۳۹۲۵	۳۶۸۷۹	۲۳۳۱۵	۲۴۵۶۵
بنزین موتور	۱۳۱۳۶۴	۱۰۶۵۵۸	۱۲۵۹۶۶	۱۷۴۱۶۰	۴۲۷۵۷۱	۴۴۵۸۲۴	۴۰۹۹۰۴	۲۹۰۹۲۱	۳۰۱۶۴۹
نفت سفید	۴۴۳۱۸	۲۹۰۴۸	۲۹۸۳۴	۴۱۰۱۴	۸۵۵۲۵	۸۰۵۱۰	۶۰۱۹۴	۳۳۵۴۵	۳۲۹۹۰
نفت گاز	نیروگاه	۲۱۲۶۳۴	۱۵۰۰۵۶	۲۰۳۰۵۵	۲۹۳۵۶۹	۶۷۶۴۳۸	۵۸۹۹۵۵	۵۵۷۸۸	۵۶۵۴۷
	سایر							۲۴۳۰۸۱	۲۶۰۸۶۶
نفت کوره	نیروگاه	۷۲۵۱۹	۶۰۱۰۱	۶۵۷۷۷	۱۰۲۰۴۵	۲۷۶۰۴۵	۱۵۹۲۶۲	۵۱۹۴۲	۲۹۴۱۳
	سایر							۱۱۳۸۶	۱۰۵۳۲
جمع	۴۷۵۶۹۴	۳۵۸۶۴۸	۴۴۲۰۰۳	۶۳۱۱۳۲	۱۵۱۲۹۲۴	۱۵۴۲۴۸۴	۱۲۵۶۱۹۴	۷۰۹۹۷۸	۷۱۶۵۶۲
یارانه	۴۴۳۶۱۳	۳۲۷۸۳۱	۳۶۲۶۴۳۱	۴۱۷۸۱۴۷	۱۰۲۸۴۰۶۷	۱۰۲۸۹۰۶۱۸	۹۵۳۰۶۴۸	۳۵۶۰۲۱۷	۳۳۷۰۷۵۷

سال	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
گاز مایع	۱۴۷۳۲	۱۲۷۵۰	۱۶۷۷۱	۱۶۰۲۳	۴۳۲۰۷	۳۹۹۷۴	۳۲۱۲۸	۱۸۶۵۴	۱۹۶۲۲
بنزین موتور	۱۰۶۸۶۸	۸۲۹۳۹	۷۸۶۷۴	۷۴۴۳۲	۳۱۷۱۲۰	۳۲۳۵۶۰	۲۵۰۸۶۳	۴۳۶۳۴	۲۸۰۷۱
نفت سفید	۴۳۱۷۴	۲۷۹۷۲	۲۹۱۴۸	۳۶۰۸۳	۸۱۰۳۵	۷۶۰۹۳	۵۴۶۷۸	۲۸۵۴۲	۲۸۳۳۷
نفت گاز	۲۰۷۵۰۱	۱۴۵۰۵۰	۱۸۵۳۰۹	۲۲۰۵۳۳	۶۰۳۰۲۵	۶۲۸۶۲۴	۴۷۹۷۵۴	۴۳۸۶۰	۴۴۱۹۷
	نیروگاه	سایر						۱۷۱۷۲۸	۱۸۶۵۵۲
نفت کوره	۷۱۳۳۹	۵۹۱۲۰	۵۲۵۲۹۰	۷۰۷۷۸	۲۳۹۶۸۱	۲۲۱۳۶۷	۱۲۷۲۲۵	۴۲۳۸۴	۲۴۵۰۲
	نیروگاه	سایر						۷۴۱۴	۶۴۷۴
جمع	۴۴۳۶۱۴	۳۲۷۸۳۱	۳۶۲۴۳۱	۴۱۷۸۴۹	۱۲۸۴۰۶۸	۱۲۸۹۶۱۸	۹۴۴۶۴۸	۳۵۶۲۱۶	۳۳۷۷۵۵
جمع (میلیارد دلار)	۴۶/۳۴	۳۴/۵۱	۳۶/۷۹	۳۹/۷۹	۵۲/۴۱	۵۲/۰۶	۳۵/۹۹	۱۲/۵۰	۱۱/۲۷

مأخذ: همان، ص ۵۳۸-۵۳۹.

پیوست ۵- قیمت فراورده‌های نفتی در سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۵ (ریال / واحد)

فراورده		قیمت‌های داخلی		۱۳۸۷		۱۳۸۸		۱۳۸۹ پیش از هدفمندی		۱۳۸۹ پس از هدفمندی		۱۳۹۰	
ریال بر کیلوگرم	ریال بر لیتر	سوپر	معمولی	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای
گاز مایع	ریال بر کیلوگرم			۳۰/۹۲	۳۰/۹۲	۳۰/۹۲	۳۰/۹۲	۵۷/۲	۵۷/۲	۴۸۶۰	۱۸۰۰	۵۴۰۰	۱۸۰۰
بنزین	ریال بر لیتر			۱۵۰۰	۱۵۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰	۱۵۰۰	۵۴۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰
نفت سفید	ریال بر لیتر			۱۶۵	۱۶۵	۷۰۰۰	۴۰۰۰	۱۰۰۰	۴۰۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰
نفت گاز	ریال بر لیتر	نیروگاه		۵۸/۵	۵۸/۵	۱۶۵	۱۶۵	۵۸/۵	۵۸/۵	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰
	ریال بر لیتر	سایر		۱۶۵	۱۶۵	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۶۵	۱۶۵	۳۵۰۰	۱۵۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰۰
نفت کوره	ریال بر لیتر	نیروگاه		۳۰/۶	۳۰/۶	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۳۰/۶	۳۰/۶	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰
	ریال بر لیتر	سایر		۹۴/۵	۹۴/۵	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۹۴/۵	۹۴/۵	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰

۱۳۹۰		۱۳۸۹ پس از هدفمندی		۱۳۸۹ پیش از هدفمندی		۱۳۸۸		۱۳۸۷		قیمت‌های داخلی		فراورده	
آزاد		سهیمیای آزاد		سهیمیای آزاد		سهیمیای آزاد		سهیمیای آزاد		سهیمیای آزاد		قیمت‌های داخلی	
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲
تک نرخی	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	آزاد	سهیمیای	ریال بر کیلوگرم
۲۳۰۰	۲۳۰۰	۶۵۰۰	۲۱۰۰	۶۵۰۰	۲۱۰۰	۵۴۰۰	۱۸۰۰	۵۴۰۰	۱۸۰۰	۵۴۰۰	۱۸۰۰	۵۴۰۰	۱۸۰۰
۱۲۰۰۰	۱۲۰۰۰	۱۱۰۰۰	۸۰۰۰	۱۱۰۰۰	۸۰۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰	۸۰۰۰	۵۰۰۰
۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰	۷۰۰۰	۱۰۰۰۰	۷۰۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰	۷۰۰۰	۴۰۰۰
۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۵۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰
۲۳۰۰	۲۳۰۰	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰	۳۵۰۰
۳۰۰۰	۳۰۰۰	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۵۰۰۰	۲۵۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰۰	۳۵۰۰	۱۵۰۰
۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۱۳۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰
۳۰۰۰	۳۰۰۰	۲۵۰۰	۲۰۰۰	۲۵۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰	۲۰۰۰
قیمت‌های منطقه‌ای (ریال بر لیتر)													
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲
۶۳۸۱	۶۳۳۰	۹۹۲۵	۱۱۷۶۲	۱۱۸۱۴	۵۰۰۶	۳۹۴۰	۲۹۴۲	۳۶۰۹	۲۹۴۲	۳۶۰۹	۲۹۴۲	۳۶۰۹	۲۹۴۲
۱۱۰۲۶	۱۱۲۲۴	۱۶۱۳۵	۱۷۸۵۵	۱۸۴۱۸	۷۹۶۸	۵۶۳۲	۴۵۱۱	۵۳۶۳	۴۵۱۱	۵۳۶۳	۴۵۱۱	۵۳۶۳	۴۵۱۱
۱۰۶۳۶	۱۰۱۰۱	۱۶۴۰۳	۱۸۵۱۱	۱۹۰۵۲	۸۳۱۲	۵۸۹۹	۴۴۵۵	۶۳۹۳	۴۴۵۵	۶۳۹۳	۴۴۵۵	۶۳۹۳	۴۴۵۵
۱۰۵۳۱	۹۹۱۹	۱۶۲۸۰	۱۸۵۱۹	۱۸۹۶۱	۸۲۷۰	۵۸۳۱	۴۴۱۲	۶۲۴۰	۴۴۱۲	۶۲۴۰	۴۴۱۲	۶۲۴۰	۴۴۱۲
۷۷۸۶	۶۹۲۵	۱۱۸۹۱	۱۳۸۶۳	۱۴۵۸۸	۶۵۱۷	۴۴۷۶	۳۶۶۷	۳۹۸۵	۳۶۶۷	۳۹۸۵	۳۶۶۷	۳۹۸۵	۳۶۶۷

مأخذ: همان، ص ۵۳۴.

پیوست ۶- مصرف فراورده‌های نفتی در سال

(هزار مترمکعب در سال)

خانگی	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
گاز مایع	۳۳۵۰	۲۸۸۶	۳۰۱۳	۳۰۹۰	۳۰۸۸	۳۰۰۴	۲۹۵۱	۲۹۱۰	۴۵۲۵
درصد از کل	۷۴	۶۶	۶۸	۷۶	۷۸	۸۰	۷۹	۷۹	۸۸
بنزین موتور	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
درصد از کل	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
نفت سفید	۶۳۲۷	۶۳۰۶	۴۸۱۷	۴۶۶۱	۴۲۰۶	۴۰۱۸	۳۴۸۹	۳۲۱۴	۲۹۸۹
درصد از کل	۹۱	۹۷	۹۵	۹۵	۹۴	۹۲	۹۶	۹۷	۹۸
نفت گاز	۶۷۳	۶۵۶	۳۸۱	۱۶۳	۱۴۴	۱۱۷	۹۴	۷۹	۷۹/۸
درصد از کل	۲	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰
نفت کوره	۴	۹/۷	۰	۰	۰	۰	۰/۰۵	۰	۱/۷
درصد از کل	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
تجاری، خدماتی و عمومی	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵
گاز مایع	۳۹۴	۶۷۷	۷۰۶	۷۲۴	۷۲۴	۷۰۴	۶۹۲	۶۸۲	۲۲۳
درصد از کل	۹	۱۵	۱۶	۱۸	۱۸	۱۹	۱۹	۱۹	۴
بنزین موتور	۱۰۷	۶۹	۹۹	۴۴	۴۴	۴۱	۵۰	۴۷	۵۸
درصد از کل	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
نفت سفید	۴۹۶	۱۳۲	۱۱۲	۱۳۱	۹۵	۸۹	۹۹	۷۱	۴۹
درصد از کل	۷	۲	۲	۳	۲	۲	۳	۲	۲
نفت گاز	۱۹۷۵	۱۵۴۱	۱۳۰۷	۹۰۶	۹۷۰	۸۷۹	۸۰۵	۸۵۴	۹۸۱
درصد از کل	۶	۵	۴	۳	۳	۲	۲	۳	۳
نفت کوره	۱۵۵۳	۱۲۲۴	۱۲۰۴	۵۱۴	۵۴۴	۵۲۹	۲۹۶	۱۵۲	۱۱۰

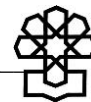
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	خانگی
۲	۱	۲	۲	۳	۳	۷	۶	۸	درصد از کل
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	حمل و نقل
۱۰	۳۱	۴۲	۲۴	۳۸	۶۷	۳۴۲	۳۱۰	۲۹۲	گاز مایع
۰	۱	۱	۱	۱	۲	۸	۷	۶	درصد از کل
۲۷۱۴۳	۲۵۸۰۰	۲۵۱۹۶	۲۴۷۹۴	۲۳۰۳۲	۲۱۶۱۵	۲۲۰۷۴	۲۳۳۷۶	۲۴۲۵۶	بنزین موتور
۱۰۰	۱۰۰	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	۹۹	درصد از کل
۰	۰	۶	۰	۰	۰	۰	۰	۱/۸	نفت سفید
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۱۷۴۲۵	۱۷۳۷۲	۲۰۵۷۳	۲۰۲۰۳	۲۰۲۰۹	۲۰۰۵۴	۱۹۵۶۸	۱۸۵۳۶	۱۹۰۷۰	نفت گاز
۵۸	۵۸	۵۶	۵۲	۵۷	۵۶	۵۶	۵۵	۵۶	درصد از کل
۰	۰	۲۰	۲۹۹	۲۳	۴۸۶	۱۹	۱۷۸	۸۹۹	نفت کوره
۰	۰	۰	۱	۰	۳	۰	۱	۵	درصد از کل
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	صنعتی
۳۶۷	۴۳	۳۰	۰	۱۳۱	۱۸۰	۳۴۵	۵۰۵	۴۷۵	گاز مایع
۷	۱	۱	۰	۳	۴	۸	۱۲	۱۱	درصد از کل
۳۵	۳۱	۴۶	۲۹	۲۶	۵۵	۷۷	۸۳	۶۰	بنزین موتور
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۵	۹	۸	۱۹	۹۹	۲۶	۲۰	۶۰	۷۲	نفت سفید
۰	۰	۰	۰	۲	۱	۰	۱	۱	درصد از کل
۲۵۸۱	۲۳۶۰	۲۵۷۶	۲۶۰۴	۲۳۸۰	۲۳۰۳	۲۹۰۲	۳۰۸۶	۳۳۳۹	نفت گاز
۹	۸	۷	۷	۷	۶	۸	۹	۱۰	درصد از کل
۱۲۴۶	۱۴۹۱	۲۸۱۰	۲۷۸۱	۳۵۱۵	۳۲۳۳	۵۴۲۴	۶۰۹۴	۷۲۵۹	نفت کوره

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	خانگی
۲۱	۱۱	۱۶	۱۳	۱۷	۱۸	۳۲	۳۱	۳۷	درصد از کل
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	تحویلی به نیروگاه
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گاز مایع
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۳	بنزین موتور
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۰	۱	۱/۷	۱۸۹	۰	۰	۰	۰/۷۲۶	۲/۶	نفت سفید
۰	۱	۲	۱۸۹	۰	۰	۰	۱	۳	درصد از کل
۵۳۹۵	۵۶۲۴	۹۳۹۳	۱۱۰۹۲	۸۱۷۰	۸۲۵۹	۶۲۷۱	۵۷۰۱	۴۶۰۴	نفت گاز
۱۸	۱۹	۲۶	۲۹	۲۳	۲۳	۱۸	۱۷	۱۴	درصد از کل
۳۸۷۱	۷۵۰۰	۱۰۵۸۹	۱۴۹۱۹	۱۴۸۳۸	۱۱۴۲۱	۸۰۴۷	۸۸۱۴	۸۴۵۹	نفت کوره
۶۵	۵۴	۶۱	۶۹	۷۱	۶۴	۴۷	۴۴	۴۳	درصد از کل
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	کشاورزی
۱/۸	۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گاز مایع
۲	۱۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۰/۰۳۸	۰/۴۸۹	۱	۲	۳	۲	۴	۳۶	۳۴	بنزین موتور
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۱۶	۲۴	۱۹	۳۲	۸۷	۱۱۴	۱۰۷	۱۹	۳۱	نفت سفید
۱	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۰	۰	درصد از کل
۳۱۸۳	۳۱۴۰	۳۳۴۸	۳۷۳۱	۳۸۰۰	۳۸۰۹	۴۳۹۰	۴۴۹۱	۴۴۱۲	نفت گاز
۱۱	۱۰	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۳	۱۳	۱۳	درصد از کل
۰/۹	۰/۵	۳/۸	۰/۵	۱	۱/۴	۰/۰۶	۰/۱	۲۱	نفت کوره

۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	خانگی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	سایر (کشتی)
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	گاز مایع
		۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۱۳	۳۹	۹۳	۱۰۱	۱۰۶	۱۳۹	۱۰۹	۵۲	۳۸	بنزین موتور
۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	درصد از کل
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نفت سفید
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۶۴۱	۶۹۹	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نفت گاز
۲	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	درصد از کل
۷۵۱	۴۸۰۲	۳۷۶۷	۳۱۲۶	۱۸۹۶	۲۲۹۵	۲۴۸۵	۳۵۸۰	۱۳۲۹	نفت کوره
۱۳	۳۴	۲۲	۱۴	۹	۱۳	۱۴	۱۸	۷	درصد از کل
۱۳۹۵	۱۳۹۴	۱۳۹۳	۱۳۹۲	۱۳۹۱	۱۳۹۰	۱۳۸۹	۱۳۸۸	۱۳۸۷	مصرف کل
۵۱۲۶/۸	۳۶۸۰	۳۷۱۵	۳۷۳۲	۳۹۸۱	۴۰۶۱	۴۴۰۶	۴۳۷۸	۴۵۱۱	گاز مایع
۲۷۲۴۹/۰۳۸	۲۵۹۱۷/۴۸۹	۲۵۳۸۶	۲۴۹۶۷	۲۳۲۱۱	۲۱۸۵۵	۲۲۳۶۳	۲۳۶۱۶	۲۴۴۹۵	بنزین موتور
۳۰۵۹	۳۳۱۹	۳۶۲۲/۷	۴۳۴۷	۴۴۸۷	۴۹۳۲	۵۰۵۶	۶۵۱۷/۷۲۶	۶۹۳۰/۴	نفت سفید
۳۰۲۸۵/۸	۳۰۱۲۸	۳۶۷۸۹	۳۸۶۲۶	۳۵۶۷۳	۳۵۴۹۴	۳۴۸۱۹	۳۴۰۱۱	۳۴۰۷۳	نفت گاز
۵۹۸۰/۶	۱۳۹۴۵/۵	۱۷۴۸۵/۸۵	۲۱۶۵۴/۵	۲۰۸۱۷	۱۷۹۵۰/۴	۱۷۱۷۹/۰۶	۱۹۹۶۹/۸	۱۹۵۲۴	نفت کوره

مأخذ: همان.

۱. اقتصاد، امیرسامان. «چشم‌انداز وضعیت نفت ایران در سال ۲۰۴۰»، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۶۳۶۰، ۱۳۹۷.
۲. پیله فروش، میثم. «یارانه انرژی در ایران»، بولتن تخصصی اقتصادی ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۸۵.
۳. پیله‌فروش، میثم. «راهکارهای مدیریت مصرف و قاچاق سوخت»، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۶۳۵۶، ۱۳۹۵.
۴. پیله‌فروش، میثم و اصلان، قودجانی. «یارانه‌ها و عملکرد حساب ذخیره ازی در ایران از دیدگاه صندوق بین‌المللی پول»، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۹۴۰۷، ۱۳۸۷.
۵. ترازنامه انرژی سال ۱۳۹۵، وزارت نیرو، معاونت امور برق و انرژی.
۶. ترازنامه هیدروکربوری کشور سال ۱۳۹۵، وزارت نفت.
۷. شرکت ملی پالایش و پخش فراورده‌های نفتی، ۱۳۹۷. «مدیریت مصرف سوخت، باید‌ها و نیاید‌ها».
۸. محمدخانی، محمدرضا. «سهم مصرف یارانه‌های انرژی در بخش‌های مختلف»، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۰۳۱۰، ۱۳۸۹.
۹. مهدوی، روح ا...، علی، طاهری‌فرد. «تبیین لوازم و ابزارهای اجرایی طرح‌های جمع‌آوری گازهای همراه نفت و محدودیت‌های سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در این طرح‌ها»، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۱۵۹۰۴، ۱۳۹۷.
۱۰. مؤسسه مطالعات بین‌المللی انرژی. ارزیابی وضعیت یارانه حامل‌های هیدروکربوری در کشور، ۱۳۹۸.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۶۵۲

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: درباره یارانه انرژی در ایران ۱. یارانه پنهان و ملاحظات آن

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین کنندگان: امیرسامان اقتصاد، میثم پیله‌فروش

همکار: مهدخت متین

اظهار نظر کنندگان: ایرج مهرآزما، توحید آتشبار، سجاد پادام، سیده‌مریم موسوی

ناظران علمی: حسین افشین، علی‌اصغر اژدری، فریدون اسعدی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. یارانه انرژی

۲. یارانه پنهان

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۷/۱۴